TFRS 13

GERÇEĞE UYGUN DEĞER ÖLÇÜMÜ

GÜNCELLEMELER VE YÜRÜRLÜK TARİHLERİ

- "TFRS 13 *Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü*" 01/01/2013 tarihinden sonra başlayan hesap dönemlerinde uygulanmak üzere Kurul Kararı olarak 15/01/2019 tarihli ve 30656 sayılı Resmi Gazete'de (Mükerrer) yeniden yayımlanmıştır.
- Bu Standarda ilişkin olarak, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarında meydana gelen değişikliklere paralellik sağlanması amacıyla 15/01/2019 tarihinden önce yapılan değişikliklere "Önceki Değişiklikler" linkinden ulaşılabilir.
- Bu Standarda ilişkin olarak, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarında meydana gelen değişikliklere paralellik sağlanması amacıyla 15/01/2019 tarihinden sonra yapılan değişikliklere Standardın "Yürürlük Tarihi ve Geçiş" bölümünden ve web sitemizde yer alan ilgili yıla ait "Güncellemeler" bölümünden ulaşılabilir.

Türkiye Finansal Raporlama Standardı 13
Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü

Amaç

1 Bu TFRS:

(a) *Gerçeğe uygun değeri* tanımlar,

(b) Gerçeğe uygun değer ölçümüne ilişkin çerçeveyi tek bir TFRS'de düzenler ve

(c) Gerçeğe uygun değer ölçümüne ilişkin açıklamaları belirler.

2 Gerçeğe uygun değer işletmeye özgü bir ölçüm olmayıp, piyasa bazlı bir ölçümdür. Bazı varlıklar ve borçlar için gözlemlenebilir piyasa işlemleri veya bilgileri mevcut olabilir. Bununla birlikte diğer varlıklar ve borçlar için bu tür işlemler veya bilgiler mevcut olmayabilir. Ancak gerçeğe uygun değer ölçümünün amacı her iki durumda da aynı olup, bu amaç mevcut piyasa koşullarında, *piyasa katılımcıları* arasında bir varlığın satışına veya bir borcun devrine yönelik olarak ölçüm tarihinde *olağan bir işlemdeki* fiyatın tahmin edilmesidir (diğer bir ifadeyle, varlığı elinde bulunduran veya borçlu konumda olan piyasa katılımcısının bakış açısıyla ölçüm tarihindeki *çıkış fiyatı*dır).

3 Özdeş bir varlığın veya borcun fiyatı gözlemlenebilir olmadığında, işletme gerçeğe uygun değeri, ilgili *gözlemlenebilir girdilerin* kullanımını azami seviyeye çıkaran ve *gözlemlenebilir olmayan girdilerin* kullanımını asgari seviyeye indiren başka bir değerleme yöntemi kullanarak ölçer. Gerçeğe uygun değer, piyasa bazlı bir ölçüm olduğu için riske ilişkin varsayımları da dahil olmak üzere piyasa katılımcılarının varlıkları ve borçları fiyatlandırırken kullanacakları varsayımlar kullanılarak ölçülür. Sonuç olarak, işletmenin varlığı elinde tutma ya da borcu ödeme veya başka bir şekilde yerine getirme niyetinin bulunması, gerçeğe uygun değerin ölçümünde dikkate alınmaz.

4 Muhasebe ölçümünün temel konusu varlıklar ve borçlar olduğundan gerçeğe uygun değerin tanımı varlıklara ve borçlara odaklanır. Ayrıca, bu TFRS gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülen işletmenin kendi özkaynağına dayalı finansal araçlarına da uygulanır.

Kapsam

5 Bu TFRS, 6'ncı ve 7'nci paragraflarda belirtilen durumlar dışında, diğer TFRS'lerin gerçeğe uygun değerin ölçümünü veya gerçeğe uygun değere ilişkin açıklama yapılmasını zorunlu tuttuğu ya da ölçüm veya açıklama yapılmasına izin verdiği durumlarda uygulanır. Bu husus, diğer TFRS'lerin satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değer gibi gerçeğe uygun değere dayalı olarak yapılan ölçümlerin kullanılmasını veya bu ölçümlere ilişkin açıklamalar yapılmasını zorunlu tuttuğu ya da bunlara izin verdiği durumlarda da geçerlidir.

6 Bu TFRS'nin ölçüm ve açıklama hükümleri aşağıdakilere uygulanmaz:

(a) TFRS 2 *Hisse Bazlı Ödemeler* kapsamındaki hisse bazlı ödeme işlemlerine,

(b) TFRS 16 *Kiralamalar* uyarınca muhasebeleştirilen kiralama işlemlerine ve

(c) TMS 2 *Stoklar*'da yer alan net gerçekleşebilir değer veya TMS 36 *Varlıklarda Değer Düşüklüğü*'nde yer alan kullanım değeri gibi gerçeğe uygun değerle bazı benzerlikleri bulunan ancak gerçeğe uygun değer olmayan ölçümlere.

7 Bu TFRS uyarınca yapılması zorunlu olan açıklamaların aşağıdakiler için yapılması gerekli değildir:

(a) TMS 19 *Çalışanlara Sağlanan Faydalar* uyarınca gerçeğe uygun değerinden ölçülen plan varlıkları,

(b) TMS 26 *Emeklilik Fayda Planlarında Muhasebeleştirme ve Raporlama* uyarınca gerçeğe uygun değerinden ölçülen emeklilik fayda planlarına yapılan yatırımlar ve

(c) TMS 36 uyarınca geri kazanılabilir tutarı, elden çıkarma maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değeri olan varlıklar.

8 Diğer TFRS'ler tarafından gerçeğe uygun değerin zorunlu tutulması ya da gerçeğe uygun değere izin verilmesi durumunda, gerçeğe uygun değer ölçümüne ilişkin bu TFRS'de tanımlanan çerçeve hem ilk ölçümde hem de sonraki ölçümde uygulanır.

Ölçüm

Gerçeğe uygun değerin tanımı

9 **Bu TFRS, gerçeğe uygun değeri, piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde olağan bir işlemde, bir varlığın satışından elde edilecek veya bir borcun devrinde ödenecek fiyat olarak tanımlar.**

10 B2 paragrafı gerçeğe uygun değer ölçümüne ilişkin genel yaklaşımı açıklar.

Varlık veya borç

11 **Gerçeğe uygun değer ölçümü, belirli bir varlık veya borç için yapılır. Bu nedenle, işletme bir varlığın veya borcun gerçeğe uygun değerini ölçerken, piyasa katılımcılarının ölçüm tarihinde bu varlığı veya borcu fiyatlandırırken göz önünde bulunduracakları özellikleri dikkate alır. Bu tür özelliklere aşağıdakiler örnek olarak gösterilebilir:**

(a) **Varlığın durumu ve konumu ile**

(b) **Varsa, varlığın satışına veya kullanımına ilişkin sınırlamalar.**

12 Varlığın veya borcun belirli bir özelliğinin ölçüm üzerine etkisi, söz konusu özelliğin piyasa katılımcıları tarafından nasıl dikkate alınacağına bağlı olarak farklılık gösterir.

13 Gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülen varlık veya borç aşağıdakilerden biri olabilir:

(a) Tek bir varlık veya borç (örneğin, bir finansal araç veya finansal olmayan bir varlık) ya da

(b) Varlık grubu, borç grubu ya da varlıklar ve borçlardan oluşan bir grup (örneğin, nakit yaratan birim veya iş)

14 Varlık veya borcun finansal tablolara yansıtma veya açıklamalar açısından tek bir varlık, tek bir borç, varlık grubu, borç grubu ya da varlıklar ve borçlardan oluşan bir grup olarak değerlendirilmesi içinde bulunduğu *hesap birimine* bağlıdır. Bu TFRS'de belirlenenler dışında, varlığın veya borcun hesap birimi gerçeğe uygun değer ölçümünü zorunlu tutan ya da ölçümüne izin veren ilgili TFRS uyarınca belirlenir.

İşlem

15 **Gerçeğe uygun değer ölçümünde, mevcut piyasa koşullarında piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde olağan bir işlemde bir varlığı satmak veya bir borcu devretmek amacıyla söz konusu varlık ya da borcun el değiştirildiği varsayılır.**

16 **Gerçeğe uygun değer ölçümünde, varlığın satışına veya borcun devrine ilişkin işlemin:**

(a) **Varlığa veya borca ilişkin *asıl piyasa*da ya da**

(b) **Asıl piyasanın bulunmadığı durumlarda, varlığa veya borca ilişkin *en avantajlı piyasa*da**

gerçekleştiği varsayılır.

17 Asıl piyasayı ya da asıl piyasanın bulunmadığı durumlarda en avantajlı piyasayı belirlemek üzere, olası bütün piyasalarda ayrıntılı bir araştırma yapılmasına gerek yoktur. Ancak, makul bir şekilde erişilebilen tüm bilgiler dikkate alınır. Aksine kanıt bulunmadığı sürece, işletmenin normal koşullarda varlığı satmak veya borcu devretmek amacıyla işlemi gerçekleştireceği piyasanın asıl piyasa olduğu veya asıl piyasanın bulunmadığı durumlarda en avantajlı piyasa olduğu varsayılır.

18 Varlık veya borca ilişkin asıl piyasanın bulunması durumunda, ölçüm tarihinde farklı bir piyasadaki fiyat potansiyel olarak daha avantajlı olsa dahi, gerçeğe uygun değer ölçümü asıl piyasadaki fiyatı (bu fiyatın doğrudan gözlemlenebilir olmasına veya başka bir değerleme yöntemi kullanılarak tahmin edilmesine bakılmaksızın) yansıtır.

19 İşletmenin ölçüm tarihinde asıl (ya da en avantajlı) piyasaya erişimi olmalıdır. Farklı faaliyetleri bulunan farklı işletmeler (ve işletmelerdeki farklı işler) farklı piyasalara erişebileceğinden, aynı varlığa veya borca ilişkin asıl (ya da en avantajlı) piyasa, farklı işletmeler (ve işletmelerdeki farklı işler) için farklı olabilir. Bu nedenle, farklı faaliyetleri bulunan işletmeler arasında ve işletmenin kendi içinde farklılıklar olabilir. Dolayısıyla, asıl (ya da en avantajlı) piyasa (ve dolayısıyla piyasa katılımcıları) işletmenin bakış açısına göre değerlendirilir.

20 İşletmenin piyasaya erişebilir olması zorunlu olmasına rağmen, söz konusu piyasadaki fiyat esas alınarak gerçeğe uygun değeri ölçebilmek için ölçüm tarihinde belirli bir varlığı satabilecek veya belirli bir borcu devredebilecek durumda olmasına gerek yoktur.

21 Ölçüm tarihinde bir varlığın satışına veya bir borcun devrine ilişkin fiyatlandırma bilgisini sağlayacak gözlemlenebilir bir piyasanın bulunmadığı durumda dahi, gerçeğe uygun değer ölçümünde, varlığı elinde bulunduran veya borçlu konumda olan bir piyasa katılımcısının bakış açısı dikkate alınarak işlemin söz konusu tarihte gerçekleştiği varsayılır. Varsayılan bu işlem, varlığın satış veya borcun devir fiyatı tahmin edilirken temel oluşturur.

Piyasa katılımcıları

22 İşletme bir varlığın veya borcun gerçeğe uygun değerini, piyasa katılımcılarının en fazla ekonomik fayda sağlamayı düşünerek hareket ettikleri varsayımıyla, söz konusu varlığı veya borcu fiyatlandırırken kullandığı varsayımları kullanarak ölçer.

23 Bu varsayımları oluştururken, işletmenin özel piyasa katılımcılarını tanımlamasına gerek yoktur. Bunun yerine, işletme piyasa katılımcılarını genel olarak ayrıştıran özellikleri aşağıda belirtilen tüm unsurları dikkate alarak belirler:

(a) Varlık veya borç,

(b) arlık veya borca ilişkin asıl (ya da en avantajlı) piyasa ve

(c) İşletmenin bu piyasada işlem yapacağı piyasa katılımcıları.

Fiyat

24 Gerçeğe uygun değer, fiyatın doğrudan gözlemlenebilir olmasına veya başka bir değerleme yöntemi kullanılarak tahmin edilmesine bakılmaksızın, mevcut piyasa koşullarında ölçüm tarihinde asıl (ya da en avantajlı) piyasada olağan bir işlemde bir varlığın satışından elde edilecek veya bir borcun devrinde ödenecek fiyattır (başka bir ifadeyle çıkış fiyatıdır).

25 Varlığın veya borcun gerçeğe uygun değerini ölçmek üzere kullanılan asıl (ya da en avantajlı) piyasadaki fiyat, *işlem maliyetleri*ne göre düzeltilmez. İşlem maliyetleri diğer TFRS'lere uygun olarak muhasebeleştirilir. İşlem maliyetleri, varlığın veya borcun özelliği değildir. Bunun aksine bir işleme özgü olup işletmenin varlığa veya borca ilişkin bir işlemi nasıl yaptığına bağlı olarak farklılık gösterir.

26 İşlem maliyetleri, *taşıma maliyetleri*ni içermez. Varlığın bulunduğu konumun o varlığın özelliği olması durumunda (örneğin, emtia için böyle bir durum söz konusu olabilir), asıl (ya da en avantajlı) piyasadaki fiyatı, varlığın mevcut konumundan bu piyasaya taşınırken katlanılan maliyetlere göre düzeltilir.

Finansal olmayan varlıklarda uygulama

Finansal olmayan varlıklar açısından en iyi ve en üst seviyede kullanım

27 Finansal olmayan varlığın gerçeğe uygun değerinin ölçümünde, piyasa katılımcısının bu varlığı *en iyi ve en üst seviyede* kullanarak veya bu şekilde kullanacak başka bir piyasa katılımcısına satarak ekonomik fayda sağlayabileceği dikkate alınır.

28 Finansal olmayan bir varlığın en iyi ve en üst seviyede kullanımı, aşağıda belirtilen şekilde, varlığın fiziki olarak mümkün olan, yasalara uygun ve finansal açıdan elverişli bir biçimde kullanımını dikkate alır:

(a) Fiziki olarak mümkün olan kullanım, piyasa katılımcılarının varlığı fiyatlandırırken göz önünde bulunduracakları fiziksel özelliklerini dikkate alır (örneğin, bir gayrimenkulün konumu veya büyüklüğü).

(b) Yasalara uygun kullanım, piyasa katılımcılarının varlığı fiyatlandırırken göz önünde bulunduracakları kullanıma ilişkin yasal sınırlamaları dikkate alır (örneğin, gayrimenkul için geçerli imar düzenlemeleri).

(c) Finansal açıdan elverişli biçimde kullanım, varlığın fiziki olarak mümkün olan ve yasalara uygun kullanımının, piyasa katılımcılarının bu tür bir kullanım için bu varlığa yaptıkları yatırımdan elde etmek istedikleri getiriyi sağlayacak düzeyde gelir veya nakit akışı (varlığın bu tür bir kullanıma getirilmesinde katlanılan maliyetleri de dikkate alarak) üretip üretmediğini dikkate alır.

29 İşletme varlığın farklı bir kullanımını amaçlamış olsa dahi, en iyi ve en üst seviyede kullanım piyasa katılımcılarının bakış açısıyla belirlenir. Ancak, piyasa unsurları veya diğer unsurlar, finansal olmayan bir varlığın piyasa katılımcıları tarafından farklı bir şekilde kullanımının varlığın değerini azami seviyeye çıkaracağını göstermediği sürece, işletmenin varlığı bu şekilde kullanmasının en iyi ve en üst seviyede kullanım olduğu varsayılır.

30 İşletme, rekabetçi konumunu korumak amacıyla veya diğer nedenlerle, edindiği finansal olmayan bir varlığı aktif olarak kullanmamayı veya en iyi ve en üst seviyede kullanımına uygun olmayan bir şekilde kullanmayı planlamış olabilir. İşletmenin edindiği maddi olmayan duran varlığı, diğerlerinin kullanımını sınırlayarak korunma amaçlı kullanmayı planlamış olması bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Bununla birlikte, işletme finansal olmayan varlığın gerçeğe uygun değerini, piyasa katılımcıları tarafından söz konusu varlığın en iyi ve en üst seviyede kullanıldığını varsayarak ölçer.

Finansal olmayan varlıklara ilişkin değerlemenin temel dayanağı

31 Finansal olmayan varlığın en iyi ve en üst seviyede kullanımı, aşağıda belirtilen şekilde, varlığın gerçeğe uygun değerini ölçmede kullanılan değerlemenin temelini oluşturur:

(a) Finansal olmayan varlığın en iyi ve en üst seviyede kullanımı, varlığın diğer varlıklarla birlikte grup olarak kullanılmasıyla (yerleştirildiği veya kullanılabilir konuma getirildiği şekliyle) ya da diğer varlık ve borçlarla birlikte kullanılmasıyla (örneğin bir iş gibi) piyasa katılımcılarına azami değeri sağlayabilir.

(i) Bir varlığın diğer varlıklarla veya diğer varlık ve borçlarla birlikte kullanımının bu varlığın en iyi ve en üst seviyede kullanımı olması durumunda, söz konusu varlık ve borçların (varlığın tamamlayıcı varlıklar ile bu varlıklarla ilgili borçlar) piyasa katılımcılarında bulunduğu ve varlığın bu şekilde kullanıldığı varsayımıyla, varlığın gerçeğe uygun değeri varlığın satışına ilişkin cari bir işlemde oluşacak fiyattır.

(ii) Varlıkla ve tamamlayıcı varlıklarla ilgili borçlar çalışma sermayesini finanse eden borçları içermekle birlikte, söz konusu varlık grubunda bulunanlar dışındaki varlıkları finanse etmek amacıyla kullanılan borçları içermez.

(iii) Finansal olmayan varlığın en iyi ve en üst seviyede kullanımına ilişkin varsayımlar, söz konusu varlığın kullanıldığı varlıklar ve borçlardan oluşan bir gruptaki ya da varlık grubundaki varlıkların tamamı (en iyi ve en üst seviyede kullanımın ilgili olduğu) için tutarlı olmalıdır.

(b) Finansal olmayan varlığın en iyi ve en üst seviyede kullanımı, varlığın tek başına kullanımıyla piyasa katılımcılarına azami değeri sağlayabilir. Bir varlığın tek başına kullanımının bu varlığın en iyi ve en üst seviyede kullanımı olması durumunda, varlığın gerçeğe uygun değeri varlığı tek başına kullanacak piyasa katılımcılarına varlığın satışına ilişkin cari bir işlemde oluşacak fiyattır.

32 Finansal olmayan varlığın gerçeğe uygun değerinin ölçümünde, varlığın diğer TFRS'lerde belirlenen hesap birimi (örneğin, bireysel bir varlık olabilir) ile tutarlı bir şekilde satıldığı varsayılır. Bu durum, gerçeğe uygun değer ölçümünde bir varlığın diğer varlıklarla ya da diğer varlık ve borçlarla birlikte kullanımının bu varlığın en iyi ve en üst seviyede kullanımı olduğu varsayıldığı durumda da geçerlidir. Zira, gerçeğe uygun değer ölçümü piyasa katılımcısının tamamlayıcı varlıkları ve ilgili borçları elinde bulundurduğunu varsayar.

33 B3 paragrafı finansal olmayan varlıklara ilişkin değerlemenin temel dayanağının uygulanmasına ilişkin açıklamalar içerir.

İşletmenin kendi özkaynağına dayalı finansal araçlarına ve borçlarına ilişkin uygulama

Genel ilkeler

34 Gerçeğe uygun değer ölçümü, finansal veya finansal olmayan borcun veya işletmenin kendi özkaynağına dayalı finansal aracın (örneğin, işletme birleşmesinin bedeli olarak ihraç edilen özkaynak paylarının) ölçüm tarihinde piyasa katılımcısına devredildiğini varsayar. Borcun veya işletmenin kendi özkaynağına dayalı finansal aracın devri aşağıdaki varsayımları içerir:

(a) Borç ödenmemiş olarak kalmalı ve devralan piyasa katılımcısının bu yükümlülüğü yerine getirmesi gerekmelidir. Borç, ölçüm tarihinde alacaklıya ödenmemiş ya da başka bir şekilde sonlandırılmamış olmalıdır.

(b) İşletmenin kendi özkaynağına dayalı finansal araç, ödenmemiş olarak kalmalı ve devralan piyasa katılımcısı finansal araç ile ilgili hakları ve sorumlulukları üstleniyor olmalıdır. Finansal araç ölçüm tarihinde iptal edilmemiş ya da başka bir şekilde sonlandırılmamış olmalıdır.

35 İşletmenin kendi özkaynağına dayalı finansal aracının veya borcunun devrine ilişkin fiyatlandırma bilgisini sağlayacak gözlemlenebilir bir piyasa bulunmasa dahi (örneğin, sözleşmenin veya diğer yasal sınırlamaların bu tür kalemlerin devrini engellemesi nedeniyle), bu tür kalemlerin diğer taraflarca varlık olarak elde

tutulması durumunda (örneğin, özel sektör tahvili veya bir işletmenin payları üzerindeki satın alma opsiyonu) bu kalemler için gözlemlenebilir bir piyasa bulunabilir.

36 Tüm durumlarda, işletme gerçeğe uygun değer ölçümünün, mevcut piyasa koşullarında, piyasa katılımcıları arasında özkaynağa dayalı finansal aracın veya borcun devrine yönelik ölçüm tarihinde gerçekleşecek olağan bir işlemdeki fiyatın tahmin edilmesi şeklindeki amacına uygun olması için gözlemlenebilir girdilerin kullanımını azami seviyeye çıkarır ve gözlemlenebilir olmayan girdilerin kullanımını asgari seviyeye düşürür.

Diğer taraflarca varlık olarak elde tutulan özkaynağa dayalı finansal araçlar ve borçlar

37 İşletmenin kendi özkaynağına dayalı özdeş veya benzer finansal aracın ya da borcun devrine ilişkin kotasyon fiyatı bulunmadığında ve özdeş bir kalem başkası tarafından varlık olarak elde tutulduğunda, işletme bu finansal aracın veya borcun gerçeğe uygun değerini, ölçüm tarihinde özdeş kalemi varlık olarak elinde tutan bir piyasa katılımcısının bakış açısıyla ölçer.

38 Bu tür durumlarda, işletme özkaynağa dayalı finansal aracın veya borcun gerçeğe uygun değerini aşağıdaki şekilde ölçer:

(a) Başkası tarafından varlık olarak elde tutulan özdeş kalemin, bulunması durumunda aktif bir piyasadaki kotasyon fiyatını kullanarak.

(b) Söz konusu fiyatın bulunmaması durumunda, başkası tarafından varlık olarak elde tutulan aynı kalemin aktif olmayan bir piyasadaki kotasyon fiyatı gibi diğer gözlemlenebilir girdilerini kullanarak.

(c) (a) ve (b) bentlerindeki gözlemlenebilir fiyatların bulunmaması durumunda, başka bir değerleme yöntemi kullanarak. Örneğin:

(i) *Gelir yaklaşımı* (örneğin, bir piyasa katılımcısının özkaynağa dayalı finansal aracı veya borcu varlık olarak elinde tutarak elde etmeyi beklediği gelecekteki nakit akışlarını dikkate alan bugünkü değer yöntemini kullanarak, bakınız: B10 ve B11 paragrafları).

(ii) *Piyasa yaklaşımı* (örneğin, diğer taraflarca varlık olarak elde tutulan benzer özkaynağa dayalı finansal araçların veya borçların kotasyon fiyatlarını kullanarak, bakınız: B5-B7 paragrafları).

39 İşletme, başkası tarafından varlık olarak elde tutulan işletmenin kendi özkaynağına dayalı finansal aracın veya borcun kotasyon fiyatını, ancak söz konusu varlığa özgü unsurlardan dolayı bu özkaynağa dayalı finansal aracın veya borcun gerçeğe uygun değerinin ölçümünün uygulanamadığı durumda düzeltir. İşletme, varlığın fiyatının satışını engelleyen bir sınırlamanın etkisini yansıtmadığından emin olur. Varlığın kotasyon fiyatının düzeltilmesi gerektiğine işaret eden bazı unsurlar aşağıdakileri içerir:

(a) Varlığın kotasyon fiyatının, başkası tarafından varlık olarak elde tutulan benzer (ancak özdeş olmayan) özkaynağa dayalı finansal araçla veya borçla ilişkili olması. Örneğin, özkaynağa dayalı finansal araç veya borç, varlık olarak elde tutulan benzer özkaynağa dayalı finansal aracın veya borcun gerçeğe uygun değerinde yansıtılandan farklı belirli bir özelliğe (örneğin, ihraç edenin kredi kalitesi gibi) sahip olabilir.

(b) Varlığın hesap biriminin, özkaynağa dayalı finansal aracın veya borcun hesap birimi ile aynı olmaması. Örneğin, borçlar açısından düşünüldüğünde, bazı durumlarda bir varlığın fiyatı ihraç edenden alınacak tutar ile üçüncü tarafça sağlanan kredi değerliliğindeki artıştan kaynaklanan unsurları birlikte içeren bir paketin birleştirilmiş fiyatını yansıtır. Borcun hesap biriminin paketin hesap birimi olmaması durumunda, amaç paketin gerçeğe uygun değerini değil; ihraç edenin borcunun gerçeğe uygun değerini ölçmektir. Bu nedenle, bu tür durumlarda işletme, üçüncü tarafça sağlanan kredi değerliliğindeki artışa ilişkin etkiyi kapsam dışı bırakmak üzere varlığın gözlemlenen fiyatını düzeltir.

Diğer taraflarca varlık olarak elde tutulmayan özkaynağa dayalı finansal araçlar ve borçlar

40 İşletmenin kendi özkaynağına dayalı özdeş veya benzer bir finansal aracın veya borcun devrine ilişkin kotasyon fiyatı bulunmadığında ve özdeş bir kalem başkası tarafından varlık olarak elde tutulmadığında, işletme özkaynağa dayalı finansal aracın veya borcun gerçeğe uygun değerini, özkaynak üzerindeki hakkı ihraç eden veya borçlu konumda olan bir piyasa katılımcısının bakış açısıyla değerleme yöntemi kullanmak suretiyle ölçer.

41 Örneğin, işletme bugünkü değer yöntemini uygularken aşağıdakilerden birini dikkate alabilir:

(a) Piyasa katılımcısının yükümlülüğü üstlendiğinde ödemesi gereken bedel dahil olmak üzere, yükümlülüğü yerine getirirken katlanmayı beklediği gelecekteki nakit çıkışlarını (bakınız: B31-B33 paragrafları).

(b) Piyasa katılımcısının özkaynağa dayalı özdeş bir finansal aracı veya borcu (piyasa katılımcıları tarafından asıl piyasada aynı sözleşme hükümlerine sahip özdeş bir kalemi fiyatlandırırken kullanılan varsayımları kullanarak) ihraç ederken alacağı ya da üstleneleceği tutarı.

Yerine getirmeme riski

42 Bir borcun gerçeğe uygun değeri *yerine getirmeme riskinin* etkisini yansıtır. Yerine getirmeme riski, işletmenin kendi kredi riskini kapsamakla birlikte, (TFRS 7 *Finansal Araçlar: Açıklamalar*'da tanımlandığı şekliyle) bu riskle sınırlı olmayabilir. Yerine getirmeme riskinin borcun devrinden önce ve sonra aynı olduğu varsayılır.

43 İşletme, bir borcun gerçeğe uygun değerini ölçerken kendi kredi riskinin (kredi itibarının) etkisi ile yükümlülüğün yerine getirilme veya getirilmeme olasılığını etkileyebilecek diğer faktörlerin etkisini dikkate alır. Bu etkiler ilgili borca bağlı olarak farklılaşabilir. Örneğin;

(a) Borcun nakit olarak ödenme yükümlülüğü bulunan bir borç mu (bir finansal borç) yoksa mal veya hizmet teslimiyle ödenme yükümlülüğü bulunan bir borç mu olduğu (finansal olmayan bir borç).

(b) Varsa, borçla ilgili olarak kredi değerliliğinde artış sağlayan şartlar.

44 Borcun gerçeğe uygun değeri yerine getirmeme riskininin etkisini borcun hesap birimi temelinde yansıtır. Borçtan ayrı olarak muhasebeleştirilen ve ayrılamaz nitelikteki üçüncü tarafça sağlanan kredi değerliliğindeki artışla birlikte ihraç edilmiş bir borcun ihraççısı, borcun gerçeğe uygun değerinin ölçümüne kredi değerliliğindeki artışın (örneğin, üçüncü tarafın borca ilişkin teminatın) etkisini dahil etmez. Kredi değerliliğindeki artışın borçtan ayrı olarak muhasebeleştirilmesi durumunda, ihraççı borcun gerçeğe uygun değerini ölçerken güvence veren üçüncü tarafın kredi itibarını göz önünde bulundurmayıp kendi kredi itibarını dikkate alır.

İşletmenin kendi özkaynağına dayalı bir finansal aracın veya borcun devrinin engellenmesine ilişkin sınırlama

45 İşletmenin kendi özkaynağına dayalı finansal aracın veya borcun gerçeğe uygun değeri ölçülürken kalemin devrini engelleyen bir sınırlamayla ilgili ayrı bir girdiye veya diğer *girdilere* yönelik düzeltmelere yer verilmez. Borcun veya işletmenin kendi özkaynağına dayalı finansal aracın devrini engelleyen sınırlamanın etkisi, gerçeğe uygun değer ölçümüne ilişkin diğer girdilerin içinde açık ya da zımni olarak yer alır.

46 Örneğin, işlem tarihinde alacaklı ve borçlu, yükümlülük kapsamında borcun devrini engelleyen bir sınırlamanın bulunduğu konusunda tam bir bilgi sahibi olarak işlem fiyatını kabul etmiştir. İşlem fiyatına dahil edilen sınırlamanın sonucu olarak, işlem tarihinde devir üzerindeki sınırlamanın etkisini yansıtmak amacıyla ayrı bir girdiye ya da mevcut bir girdiye yönelik düzeltme yapılmasına gerek yoktur. Benzer şekilde, sonraki ölçüm tarihlerinde devir üzerindeki sınırlamanın etkisini yansıtmak amacıyla ayrı bir girdiye ya da mevcut bir girdiye yönelik düzeltme yapılmasına gerek yoktur.

Talep halinde ödenmesi gereken finansal borç

47 Talep halinde ödenmesi gereken finansal borcun (örneğin, vadesiz mevduat gibi) gerçeğe uygun değeri, talep halinde ödenmesi gereken tutardan düşük olmamak üzere ödenmesinin talep edilebileceği ilk günden itibaren iskonto edilmiş tutardır.

Piyasa risklerini veya karşı tarafın kredi riskini dengelemeye yönelik finansal varlıklara ve finansal borçlara ilişkin uygulama

48 Finansal varlıklar ve borçlardan oluşan bir grubu elinde tutan işletme, piyasa risklerine (TFRS 7'de tanımlandığı gibi) ve ilgili her bir karşı tarafın kredi riskine (TFRS 7'de tanımlandığı gibi) maruz kalır. İşletmenin finansal varlıklar ve borçlardan oluşan bir grubu, maruz kaldığı piyasa risklerinin ya da kredi riskinin net etkisini esas alarak yönetmesi durumunda, işletmenin gerçeğe uygun değer ölçümü açısından bu TFRS'de yer verilen istisnayı uygulamasına izin verilir. Bu istisna, finansal varlık ve borçlardan oluşan bir grubun gerçeğe uygun değerinin, mevcut piyasa koşullarında piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde olağan bir işlemde, belirli bir riske maruz kalınması dolayısıyla alınan net uzun pozisyonun (bir varlığın) satışından elde edilecek veya alınan net kısa pozisyonun (bir borcun) devrinde ödenecek fiyatın esas alınarak

ölçülmesine izin verir. Dolayısıyla, işletme finansal varlıklar ve borçlardan oluşan bir grubun gerçeğe uygun değerini, piyasa katılımcılarının ölçüm tarihinde maruz kalınan net riski nasıl fiyatlandıracağıyla tutarlı bir şekilde ölçer.

49 48'inci paragrafta yer verilen istisnanın uygulanmasına ancak aşağıdakilerin tamamının söz konusu olması durumunda izin verilir:

(a) İşletmenin finansal varlıklar ve borçlardan oluşan bir grubu belgelendirilmiş risk yönetimine veya yatırım stratejisine göre maruz kaldığı belirli bir piyasa riskinin (veya risklerinin) ya da belirli bir karşı tarafın kredi riskinin net etkisini esas alarak yönetmesi,

(b) İşletmenin kilit yöneticilerine (TMS 24 *İlişkili Taraf Açıklamaları*'nda tanımlandığı şekliyle) finansal varlıklar ve borçlardan oluşan grup hakkında (a) bendinde belirtilen esasa göre bilgi sunulması ve

(c) İşletmenin, her bir raporlama dönemi sonunda zorunlu ya da isteğe bağlı olarak söz konusu finansal varlıkları ve borçları finansal durum tablosunda gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçmesi.

50 48'inci paragrafta yer verilen istisna finansal araçların finansal tablolardaki sunumuyla ilgili değildir. Bazı durumlarda, finansal araçların finansal durum tablosundaki sunumuna ilişkin esas, finansal araçların ölçümüne ilişkin esastan farklıdır. Bir TFRS'nin finansal araçların netleştirilerek sunulmasını yasaklaması ya da buna izin vermemesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Bu tür durumlarda, işletmenin portföy düzeyindeki düzeltmeleri, maruz kaldığı net etkiyi esas alarak yönettiği finansal varlıklar ve borçlardan oluşan grupta yer alan varlıklara veya borçlara dağıtması gerekebilir (bakınız: 53-56 paragrafları). İşletme bu tür dağıtımları şartlara uygun bir yöntem kullanarak mantıklı ve tutarlı bir şekilde yapar.

51 48'inci paragrafta yer verilen istisnayı kullanması için işletmenin TMS 8 *Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar* uyarınca muhasebe politikası kararı vermesi gerekir. Bu istisnayı uygulayan işletme, alış – satış tekliflerine ilişkin düzeltmelerin (bakınız: 53-55 paragrafları) ve kredi düzeltmelerinin (bakınız: 56'ncı paragraf) dağıtılmasına ilişkin muhasebe politikası da dahil olmak üzere, bu muhasebe politikasını uygulanabilir olduğu ölçüde belirli bir portföy için hesap dönemleri itibarıyla tutarlı bir şekilde uygular.

52 48'inci paragrafta yer verilen istisna, sadece TFRS 9 *Finansal Araçlar* (veya TFRS 9 henüz uygulanmaya başlanmamışsa, TMS 39 *Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme*) kapsamındaki finansal varlıklara, finansal yükümlülüklere ve diğer sözleşmelere uygulanır. 48-51 ve 53-56 paragraflarında finansal varlıklara ve finansal yükümlülüklere yapılan atıflar, TMS 32 *Finansal Araçlar: Sunum*'daki finansal varlık veya finansal yükümlülük tanımlarını karşılayıp karşılamadığına bakılmaksızın, TFRS 9 (veya TFRS 9 henüz uygulanmaya başlanmamışsa TMS 39) kapsamına giren ve TFRS 9 uyarınca muhasebeleştirilen tüm sözleşmeleri kapsar.

Piyasa risklerine maruz kalınması

53 İşletme, maruz kaldığı belirli bir piyasa riskinin (veya risklerinin) net etkisini esas alarak yönettiği finansal varlıklar ve borçlardan oluşan bir grubun gerçeğe uygun değerini ölçmek üzere 48'inci paragrafta yer verilen istisnayı kullanırken, bu tür piyasa risklerine net olarak maruz kaldığı koşullardaki gerçeğe uygun değeri en uygun şekilde yansıtan alış ve satış fiyatları arasında yer alan fiyatı uygular (bakınız: 70 ve 71'inci paragraflar).

54 İşletme 48'inci paragrafta yer verilen istisnayı kullanırken, finansal varlıklar ve borçlardan oluşan gruba ilişkin olarak maruz kaldığı piyasa riskinin (veya risklerinin) büyük ölçüde aynı olduğundan emin olur. Örneğin, işletme bir finansal varlıkla ilgili faiz oranı riski ile bir finansal borçla ilgili emtia fiyatı riskini birleştiremez. Zira, bu şekilde bir birleştirme, işletmenin maruz kaldığı faiz oranı riskini veya emtia fiyatı riskini azaltmaz. 48'inci paragraftaki istisna kullanılırken, özdeş olmayan piyasa riski etkenlerinden kaynaklanan herhangi bir baz riski, grupta yer alan finansal varlık ve borçların gerçeğe uygun değerinin ölçümünde dikkate alınır.

55 Benzer şekilde, işletmenin finansal varlıklar ve borçlardan kaynaklanan belirli bir piyasa riskine (veya risklerine) maruz kaldığı süreler, büyük ölçüde aynı olmalıdır. Örneğin, beş yıl vadeli bir finansal araca ilişkin olarak maruz kalınan 12 aylık faiz oranı riski ile ilgili nakit akışlarına karşılık 12 aylık vadeli işlem (future) sözleşmesi kullanan bir işletme, grubun sadece bu tür finansal varlıklar ve borçlardan oluştuğu bir durumda, maruz kalınan 12 aylık faiz oranı riskinin gerçeğe uygun değerini net esasa göre; arta kalan faiz oranı riskinin (başka bir ifadeyle 2-5 inci yıllara ilişkin riskleri) gerçeğe uygun değerini ise brüt esasa göre ölçer.

Belirli bir karşı tarafın kredi riskine maruz kalınması

56 Finansal varlıklar ve borçlardan oluşan bir grubun gerçeğe uygun değerini ölçmek üzere 48'inci paragrafta yer verilen istisnayı kullanırken, işletme, piyasa katılımcılarının borcun yerine getirilmemesi durumunda

maruz kalınan kredi riskini azaltan herhangi bir mevcut düzenlemeyi dikkate alacak olmaları durumunda; gerçeğe uygun değer ölçümünde, maruz kaldığı karşı taraf kredi riskinin net etkisini veya karşı tarafın maruz kaldığı işletmenin kredi riskinin net etkisini dikkate alır (örneğin, karşı tarafla yapılan karşılıklı işlemlerin netleştirilmesine izin veren bir anlaşma veya anlaşmanın her iki tarafının da maruz kaldığı diğer tarafın kredi riskinin net etkisine yönelik teminat değişimi öngören bir anlaşma). Gerçeğe uygun değer ölçümü, piyasa katılımcılarının bu tür bir anlaşmanın borcun yerine getirilmemesi durumunda yasal olarak uygulanabilir olmasına ilişkin beklentilerini yansıtır.

İlk muhasebeleştirmede gerçeğe uygun değer

57 Varlık veya borca ilişkin karşılıklı bir işlemle, bir varlık edinilirken veya bir borç üstlenilirken, işlem fiyatı varlığın edinilmesinde ödenecek veya borcun üstlenilmesinde alınacak fiyattır (giriş fiyatı). Bunun aksine, varlığın veya borcun gerçeğe uygun değeri, varlığın satışından elde edilecek veya borcun devrinde ödenecek fiyattır (çıkış fiyatı). İşletmelerin her zaman varlıklarını edinirken ödedikleri fiyattan satmaları beklenmez. Benzer şekilde, işletmelerin her zaman borçlarını üstlenirken aldıkları fiyat üzerinden devretmeleri beklenmez.

58 Çoğu durumda, işlem fiyatı gerçeğe uygun değere eşit olacaktır (örneğin bu tür bir durum, bir varlığın alım işleminin aynı tarihte bu varlığın satılacağı piyasada gerçekleşmiş olması durumunda söz konusu olabilir).

59 İlk muhasebeleştirmede gerçeğe uygun değerin işlem fiyatına eşit olup olmadığını belirlerken, işletme ilgili işleme ve varlık veya borca özgü unsurları dikkate alır. B4 paragrafı, işlem fiyatının varlığın veya borcun ilk muhasebeleştirme sırasındaki gerçeğe uygun değerini yansıtmayabileceği durumları açıklar.

60 Başka bir TFRS'nin bir varlığın veya borcun ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülmesini zorunlu tuttuğu ya da buna izin verdiği ve işlem fiyatının gerçeğe uygun değerden farklı olduğu durumlarda, işletme ilgili TFRS'de aksine bir hüküm bulunmadıkça ortaya çıkan kazanç veya kaybı kar veya zarara yansıtır.

Değerleme yöntemleri

61 İşletme, gerçeğe uygun değeri ölçmek için yeterli verinin bulunduğu ve koşullara uygun olan, ilgili gözlemlenebilir *girdileri*n kullanımını azami seviyeye çıkaran ve gözlemlenebilir olmayan girdilerin kullanımını asgari seviyeye indiren değerleme yöntemlerini kullanır.

62 Bir değerleme yönteminin kullanılmasının amacı, mevcut piyasa koşullarında, piyasa katılımcıları arasında bir varlığın satışına veya bir borcun devrine yönelik ölçüm tarihinde gerçekleşecek olağan bir işlemdeki fiyatın tahmin edilmesidir. Yaygın olarak kullanılan üç değerleme yöntemi; piyasa yaklaşımı, *maliyet yaklaşımı* ve gelir yaklaşımıdır. Bu yaklaşımlara ilişkin temel hususlar, B5-B11 paragraflarında özetlenmiştir. İşletme, gerçeğe uygun değeri ölçmek için bu yaklaşımların bir veya birkaçı ile tutarlı olan değerleme yöntemlerini kullanır.

63 Bazı durumlarda, tek bir değerleme yöntemi uygun olacaktır (örneğin bir varlığı veya borcu, aktif bir piyasadaki özdeş varlıkların veya borçların kotasyon fiyatlarını kullanarak değerlerken). Diğer durumlarda, birden fazla değerleme yöntemi uygun olacaktır (örneğin bu durum, nakit yaratan bir birimi değerlerken söz konusu olabilir). Gerçeğe uygun değeri ölçmek için birden fazla değerleme yönteminin kullanılması durumunda, sonuçlar (başka bir ifadeyle gerçeğe uygun değerle ilgili göstergeler) ortaya koydukları değer aralığının kabul edilebilirliği dikkate alınarak değerlendirilir. Gerçeğe uygun değer ölçümü, söz konusu aralıkta mevcut koşullardaki gerçeğe uygun değeri en iyi yansıtan noktadır.

64 İşlem fiyatının, ilk muhasebeleştirmedeki gerçeğe uygun değer olması ve gerçeğe uygun değeri sonraki dönemlerde ölçmek için gözlemlenebilir olmayan girdileri kullanan bir değerleme yönteminin kullanılacak olması durumunda, ilk muhasebeleştirme sırasında kullanılan değerleme yönteminin sonucunun işlem fiyatına eşit olması için değerleme yöntemi uyarlanır. Bu uyarlama, değerleme yönteminin mevcut piyasa koşullarını yansıtmasını sağlar ve değerleme yönteminde düzeltme yapılmasının gerekli olup olmadığının belirlenmesinde işletmeye yardımcı olur (örneğin varlığın ya da borcun değerleme yönteminde kullanılmayan bir özelliği olabilir). İlk muhasebeleştirmeden sonra, gözlemlenebilir olmayan girdiler kullanan değerleme yöntemi veya yöntemleri kullanarak gerçeğe uygun değeri ölçerken, işletme bu yöntemlerin ölçüm tarihindeki gözlemlenebilir piyasa verilerini (örneğin benzer bir varlığın veya borcun fiyatını) yansıttığından emin olur.

65 Gerçeğe uygun değeri ölçmek için kullanılan değerleme yöntemleri tutarlı bir şekilde uygulanır. Ancak, değerleme yöntemindeki veya yöntemin uygulanmasındaki bir değişiklik (örneğin birkaç değerleme yönteminin kullanılması durumunda söz konusu yöntemlerin ağırlıklarında yapılan değişiklik veya bir değerleme yöntemine uygulanan düzeltmede meydana gelen değişiklik), değişikliğin mevcut koşullarda gerçeğe uygun değeri aynı derecede veya daha iyi şekilde yansıtan bir ölçümle sonuçlanması durumunda uygundur. Bu durum aşağıdaki olaylardan herhangi biri meydana geldiğinde ortaya çıkabilir:

(a) Yeni piyasaların oluşması,

(b) Yeni bilginin ortaya çıkması,

(c) Önceden kullanılan bilginin artık var olmaması,

(d) Değerleme yöntemlerinin gelişmesi ya da

(e) Piyasa koşullarının değişmesi.

66 Değerleme yönteminde veya yöntemin uygulanmasında meydana gelen bir değişiklikten kaynaklanan düzeltmeler, TMS 8 uyarınca muhasebe tahmininde değişiklik olarak muhasebeleştirilir. Ancak, bu tür düzeltmeler için muhasebe tahmininde değişikliğe ilişkin TMS 8'de yer alan açıklamaların yapılması zorunlu değildir.

Değerleme yöntemlerine ilişkin girdiler

Genel ilkeler

67 Gerçeğe uygun değeri ölçmek üzere kullanılan değerleme yöntemleri, ilgili gözlemlenebilir girdilerin kullanımını azami seviyeye çıkarır ve gözlemlenebilir olmayan girdilerin kullanımını asgari seviyeye indirir.

68 Bazı varlık ve borçlar (örneğin finansal araçlar) için girdilerin gözlemlenebilir olabileceği piyasalara borsalar, satıcı piyasaları, aracı piyasaları ve aracısız piyasalar örnek olarak verilebilir (bakınız: B34 paragrafı).

69 Girdiler, varlığın veya borcun piyasa katılımcılarının varlığa veya borca ilişkin işlemde dikkate aldıkları özellikleri ile tutarlı olarak seçilir (bakınız: 11 ve 12'nci paragraflar). Bazı durumlarda, söz konusu özellikler prim veya iskonto gibi bir düzeltme uygulamasına neden olur (örneğin kontrol primi veya kontrol gücü olmayan paylara ilişkin iskontolar). Ancak, gerçeğe uygun değer ölçümü, gerçeğe uygun değerin ölçümünü zorunlu tutan ya da ölçümüne izin veren TFRS'deki hesap birimi ile tutarsız bir primi veya iskontoyu kapsamaz (bakınız: 13 ve 14'üncü paragraflar). Varlığın veya borcun bir özelliği olarak (örneğin kontrol edilen bir payın gerçeğe uygun değerinin ölçümündeki kontrol primi) değil; işletmenin elinde tuttuklarının (80'inci paragrafta tanımlandığı şekliyle, piyasanın günlük normal işlem hacminin işletme tarafından elde tutulan miktarı tüketememesinden dolayı bir varlığın ya da borcun kotasyon fiyatını düzelten blokaj faktörü) bir özelliği olarak büyüklüğü yansıtan prim veya indirimlere gerçeğe uygun değer ölçümünde izin verilmez. Her türlü durumda, bir varlığın veya borcun aktif bir piyasada kotasyon fiyatı (*Seviye 1 kapsamındaki bir girdi*) bulunması durumunda, 79'uncu paragrafta belirtilen durum dışında, gerçeğe uygun değeri ölçerken bu fiyat herhangi bir düzeltme yapılmaksızın kullanılır.

Alış ve satış fiyatına dayanan girdiler

70 Gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülen bir varlığın veya borcun alış fiyatının ve satış fiyatının (satıcı piyasası girdisi) bulunması durumunda, içinde bulunulan durumlarda gerçeğe uygun değeri en iyi şekilde yansıtan alış ve satış fiyatı arasındaki bir fiyat, gerçeğe uygun değerin ölçümünde kullanılır. Bu işlem gerçeğe uygun değer hiyerarşisi (Seviye 1, 2 veya 3; bakınız: 72-90 paragrafları) içinde girdinin nerede sınıflandırılacağı dikkate alınmaksızın gerçekleştirilir. Varlık pozisyonlarında alış fiyatının ve borç pozisyonlarında satış fiyatının kullanılmasına izin verilmekle birlikte zorunlu değildir.

71 Bu TFRS, gerçeğe uygun değer ölçümünde alış-satış marjı dahilinde piyasa katılımcıları tarafından pratik bir yöntem olarak kullanılan ortalama piyasa fiyatlandırmasının veya diğer fiyatlandırma eğilimlerinin kullanılmasını engellemez.

Gerçeğe uygun değer hiyerarşisi

72 Bu TFRS, gerçeğe uygun değer ölçümlerinde ve ilgili açıklamalarda tutarlılığı ve karşılaştırılabilirliği arttırmak amacıyla, gerçeğe uygun değeri ölçmek üzere kullanılan değerleme yöntemlerine ilişkin girdileri üç seviyede (bakınız: 76-90 paragrafları) sınıflandıran bir gerçeğe uygun değer hiyerarşisi oluşturur. Gerçeğe uygun değer hiyerarşisi, en yüksek önceliği özdeş varlıkların ve borçların (Seviye 1 girdileri) aktif piyasalardaki kotasyon fiyatlarına (düzeltilmemiş olan fiyatlar), en düşük önceliği ise gözlemlenebilir olmayan girdilere (*Seviye 3 girdileri*) verir.

73 Bazı durumlarda, bir varlığın veya borcun gerçeğe uygun değerini ölçmek üzere kullanılan girdiler gerçeğe uygun değer hiyerarşisinin farklı seviyelerinde sınıflandırılabilir. Söz konusu durumlarda, gerçeğe uygun değer ölçümü bütünüyle, ölçümün bütünü açısından önemli olan en düşük seviyedeki girdi ile aynı seviye içerisinde sınıflandırılır. Belirli bir girdinin ölçümün bütünü açısından önemliliği değerlendirilirken, varlığa veya borca özgü unsurlar dikkate alınarak yargıda bulunulması gerekir. Satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe

uygun değerin ölçümündeki satış maliyetleri gibi gerçeğe uygun değere dayanan ölçümlere ulaşmak için yapılması gereken düzeltmeler, gerçeğe uygun değerin sınıflandırıldığı hiyerarşi seviyesinin belirlenmesinde dikkate alınmaz.

74 İlgili girdilerin bulunması ve söz konusu girdilerin göreceli subjektifliği uygun değerleme yöntemlerinin seçimini etkileyebilir (bakınız: 61'inci paragraf). Ancak, gerçeğe uygun değer hiyerarşisi gerçeğe uygun değer ölçümünde kullanılan değerleme yöntemlerine değil, değerleme yöntemlerine ilişkin girdilere öncelik verir. Örneğin, bugünkü değer yöntemi kullanılarak oluşturulan bir gerçeğe uygun değer ölçümü, ölçümün bütünü açısından önemli olan girdilere ve söz konusu girdilerin sınıflandırıldığı gerçeğe uygun değer hiyerarşisinin seviyesine bağlı olarak Seviye 2 veya Seviye 3 kapsamında sınıflandırılabilir.

75 Gözlemlenebilir bir girdinin, gözlemlenebilir olmayan bir girdi kullanılarak düzeltme yapılmasını gerektirmesi ve bu düzeltmenin gerçeğe uygun değer ölçümünü önemli ölçüde arttırması veya azaltması durumunda, ortaya çıkan ölçüm gerçeğe uygun değer hiyerarşisinin 3. Seviyesinde sınıflandırılacaktır. Örneğin, bir piyasa katılımcısının bir varlığın fiyatını tahmin ederken bu varlığın satışı üzerindeki sınırlamanın etkisini dikkate alması durumunda, işletme sınırlamanın etkisini yansıtmak amacıyla kotasyon fiyatını düzeltir. Söz konusu kotasyon fiyatının *Seviye 2 girdisi* olması ve düzeltmenin ölçümün bütünü açısından gözlemlenebilir olmayan önemli bir girdi olması durumunda, ölçüm gerçeğe uygun değer hiyerarşisinin 3. Seviyesinde sınıflandırılır.

Seviye 1 girdileri

76 Seviye 1 girdileri, işletmenin ölçüm tarihinde erişebileceği, özdeş varlıkların veya borçların aktif piyasalardaki kotasyon fiyatlarıdır (düzeltilmemiş olan fiyatlar).

77 Aktif bir piyasadaki kotasyon fiyatı, gerçeğe uygun değere ilişkin en güvenilir kanıtı sağlamakta olup, 79'uncu paragrafta belirtilen durum dışında, kullanılabilir olduğu her durumda gerçeğe uygun değeri ölçmek üzere düzeltme yapılmadan kullanılır.

78 Seviye 1 girdisi, bazıları birden fazla aktif piyasada işlem görebilen (örneğin farklı borsalar üzerinden) birçok finansal varlık ve borç için kullanılabilir. Bu nedenle, Seviye 1'deki vurgu aşağıdakilerin her ikisini de belirlemeye yöneliktir:

(a) Varlığa veya borca ilişkin asıl piyasa ya da asıl piyasanın bulunmaması durumunda en avantajlı piyasa ve

(b) İşletmenin ölçüm tarihinde söz konusu varlık veya borç için bu piyasadaki fiyattan işlem yapıp yapamayacağı.

79 İşletme, aşağıda sayılan durumlar dışında Seviye 1 girdisinde düzeltme yapmaz:

(a) İşletme, gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülen çok sayıda benzer (ancak özdeş olmayan) varlık veya borçları (örneğin borçlanma senetleri) elinde tuttuğunda ve aktif bir piyasada kotasyon fiyatı bulunmasına rağmen söz konusu varlıkların veya borçların her birinin kotasyon fiyatına kolayca erişemediğinde (örneğin işletme tarafından elde tutulan benzer varlık veya borçların sayısının fazla olması nedeniyle ölçüm tarihinde her bir varlığın veya borcun fiyatlandırma bilgisini edinmek zor olabilir). Bu durumda, pratik bir yöntem olarak, işletme gerçeğe uygun değeri sadece kotasyon fiyatlarına dayanmayan alternatif bir fiyatlandırma yöntemi kullanarak ölçebilir (örneğin matris fiyatlaması). Ancak, alternatif bir fiyatlandırma yönteminin kullanılması, gerçeğe uygun değer hiyerarşisinde daha düşük bir seviyede sınıflandırılan bir gerçeğe uygun değer ölçümüne neden olur.

(b) Aktif bir piyasadaki kotasyon fiyatı ölçüm tarihinde gerçeğe uygun değeri yansıtmadığında. Böyle bir durum, örneğin, önemli olayların (örneğin, aracısız piyasalardaki işlemler, aracı piyasasındaki işlemler veya bildirimler) piyasanın kapanmasından sonra, ancak ölçüm tarihinden önce meydana gelmesi durumunda söz konusu olabilir. İşletme, gerçeğe uygun değer ölçümlerini etkileyebilecek söz konusu olayları belirlemek amacıyla bir politika belirler ve bu politikayı tutarlı bir şekilde uygular. Ancak, kotasyon fiyatının yeni bir bilgi nedeniyle düzeltilmesi durumunda, düzeltme gerçeğe uygun değer hiyerarşisinde daha düşük bir seviyede sınıflandırılan gerçeğe uygun değer ölçümüne neden olur.

(c) İşletmenin kendi özkaynağına dayalı bir finansal aracın veya borcun gerçeğe uygun değeri, aktif bir piyasada varlık olarak işlem gören özdeş kalemin kotasyon fiyatı kullanılarak ölçüldüğünde ve bu fiyatın söz konusu kaleme veya varlığa özgü unsurlarla düzeltilmesi gerektiğinde (bakınız: 39'uncu paragraf). Söz konusu varlığın kotasyon fiyatında düzeltme yapılmasının gerekli olmadığı durumda, gerçeğe uygun değer ölçümü 1. Seviyede sınıflandırılır. Ancak, varlığın kotasyon fiyatında herhangi bir düzeltmenin yapılması durumunda, gerçeğe uygun değer, hiyerarşinin daha düşük bir seviyesinde sınıflandırılır.

80 Tek bir varlığa veya borca yönelik bir pozisyon alınması (çok sayıda özdeş varlıkları veya borçları elinde bulundurarak, finansal araçların elde bulundurulması gibi bir pozisyon alınması durumu da dahil olmak üzere) ve söz konusu varlık veya borcun aktif bir piyasada işlem görmesi durumunda, gerçeğe uygun değer kotasyon fiyatı ile işletmenin elinde tuttuğu miktarın çarpımı olarak Seviye 1 içerisinde ölçülür. Bu durum, bir piyasadaki günlük normal işlem hacmi elde tutulan miktarı karşılamak için yeterli olmasa ve pozisyonu tek bir işlemde satmak için verilen tekliflerin kotasyon fiyatını etkileme olasılığı bulunsa dahi değişmez.

Seviye 2 girdileri

81 Seviye 2 girdileri, varlığa veya borca ilişkin doğrudan veya dolaylı şekilde gözlemlenebilir olan, Seviye 1 içerisindeki kotasyon fiyatları dışındaki girdilerdir.

82 Varlığa veya borca ilişkin belirlenmiş (sözleşmeye dayalı olarak) bir sürenin bulunması durumunda, Seviye 2 girdisinin varlığa veya borca ilişkin sürenin büyük kısmında gözlemlenebilir olması gerekir. Seviye 2 girdileri aşağıdakileri kapsar:

(a) Benzer varlık veya borçların aktif piyasalardaki kotasyon fiyatları.

(b) Özdeş ya da benzer varlık veya borçların aktif olmayan piyasalardaki kotasyon fiyatları.

(c) Varlık veya borca ilişkin kotasyon fiyatları dışındaki gözlemlenebilir girdiler, örneğin;

  (i) Yaygın olarak kote edilen aralıklarla gözlemlenen faiz oranları ve getiri eğrileri,

  (ii) Zımni oynaklıklar ve

  (iii) Kredi marjları.

(d) *Piyasa verilerince desteklenmiş girdiler*.

83 Seviye 2 girdilerine yönelik düzeltmeler, varlığa veya borca özgü unsurlara bağlı olarak değişiklik gösterir. Söz konusu unsurlar aşağıdakileri kapsar:

(a) Varlığın durumu veya konumu,

(b) Girdilerin varlık veya borçla karşılaştırılabilir olan kalemlerle ne ölçüde ilgili olduğu (39'uncu paragrafta tanımlanan unsurlar dahil olmak üzere),

(c) Girdilerin gözlemlendiği piyasalardaki faaliyet hacmi veya seviyesi.

84 Ölçümün bütünü için önemli olan Seviye 2 girdisinde yapılan bir düzeltme, düzeltmenin gözlemlenebilir olmayan önemli girdiler kullanılarak yapılması durumunda, gerçeğe uygun değer ölçümünün 3. Seviyede sınıflandırılmasına neden olabilir.

85 B35 paragrafı, belirli varlık ve borçlar için Seviye 2 girdilerinin kullanılmasını açıklar.

Seviye 3 girdileri

86 Seviye 3 girdileri, varlığa veya borca ilişkin gözlemlenebilir olmayan girdilerdir.

87 İlgili gözlemlenebilir girdiler bulunmadığında, gözlemlenebilir olmayan girdiler gerçeğe uygun değeri ölçmek amacıyla kullanılır. Dolayısıyla, gözlemlenebilir olmayan girdilerin kullanımına ölçüm tarihinde varlığa veya borca ilişkin piyasa faaliyetlerinin olmadığı veya az olduğu durumlarda izin verilir. Ancak, gerçeğe uygun değer ölçümünün, varlığı elinde tutan veya borçlu konumda bulunan bir piyasa katılımcısının bakış açısından ölçüm tarihindeki çıkış fiyatının tahmin edilmesi şeklindeki amacı bu durumda da aynı kalır. Bu nedenle, gözlemlenebilir olmayan girdiler, piyasa katılımcılarının riske ilişkin varsayımları da dahil olmak üzere varlığın veya borcun fiyatlandırılmasında kullandıkları varsayımları yansıtır.

88 Riske ilişkin varsayımlar, gerçeğe uygun değeri ölçmek üzere kullanılan belirli bir değerleme yönteminde (bir fiyatlandırma yöntemi gibi) yer alan riski ve değerleme yönteminde kullanılan girdilerde yer alan riski kapsar. Piyasa katılımcılarının varlığı veya borcu fiyatlandırırken riske ilişkin bir düzeltmeyi dikkate almaları durumunda, riske ilişkin düzeltmenin dahil edilmediği bir ölçüm, gerçeğe uygun değer ölçümünü yansıtmaz. Örneğin, ölçüme ilişkin olarak önemli bir belirsizliğin bulunması durumunda, risk düzeltmesinin dahil edilmesi gerekebilir (örneğin, B37 – B47 paragraflarında tanımlandığı gibi, varlığa veya borca ya da benzer varlıklara ve borçlara ilişkin normal piyasa faaliyeti ile karşılaştırıldığında faaliyet hacminde veya seviyesinde önemli ölçüde bir azalma olduğunda ve işletme işlem fiyatının veya kotasyon fiyatının gerçeğe uygun değeri yansıtmadığını belirlediğinde).

89 İşletme, içinde bulunulan koşullardaki mevcut en iyi bilgiyi (bu bilgi işletmenin kendi verilerini de içerebilir) kullanarak gözlemlenebilir olmayan girdileri oluşturabilir. Gözlemlenebilir olmayan girdilerin oluşturulmasına işletme kendi verileri ile başlayabilir ancak işletme bu verileri, makul olarak bulunan bilginin diğer piyasa katılımcılarının farklı veri kullanacağını işaret etmesi veya diğer piyasa katılımcıları için

kullanılabilir olmayan işletmeye özgü hususların bulunması (örneğin işletmeye özgü sinerji gibi) durumunda düzeltir. İşletmenin, piyasa katılımcılarının varsayımlarına ilişkin bilgiyi edinmek amacıyla aşırı bir çaba harcamasına gerek yoktur. Ancak, işletme piyasa katılımcılarının makul olarak bulunan varsayımlarına ilişkin bütün bilgileri dikkate alır. Yukarıda belirtilen şekilde oluşturulan gözlemlenebilir olmayan girdiler, piyasa katılımcılarının varsayımları sayılır ve gerçeğe uygun değerin ölçümünün amacını karşılar.

90 B36 paragrafı, belirli varlık ve borçlar için Seviye 3 girdilerinin kullanılmasını açıklar.

Açıklama

91 İşletme, finansal tablo kullanıcılarına aşağıdaki hususları değerlendirmelerine yardımcı olacak bilgileri açıklar:

(a) İlk muhasebeleştirmeden sonra finansal durum tablosunda tekrar eden ya da tekrar etmeyen bir esasa dayalı olarak gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülen varlıklara ve borçlara ilişkin değerleme yöntemlerini ve bu ölçümlerin oluşturulmasında kullanılan girdileri.

(b) Gözlemlenebilir olmayan önemli girdilerin kullanıldığı tekrar eden gerçeğe uygun değer ölçümleri açısından (Seviye 3) ölçümlerin, döneme ilişkin kar veya zarar ile diğer kapsamlı gelire etkisi.

92 İşletme, 91'inci paragraftaki amaçları karşılamak için aşağıdaki hususları dikkate alır:

(a) Açıklama hükümlerini karşılamak için gerekli ayrıntı seviyesi,

(b) Çeşitli hükümlerin her birinin ne kadar vurgulanacağı,

(c) Ne derece toplulaştırma veya ayrıştırma yapılacağı ve

(d) Finansal tablo kullanıcılarının açıklanan sayısal bilgileri değerlendirmek amacıyla ek bilgiye ihtiyaç duyup duymayacağı.

Bu TFRS ve diğer TFRS'ler uyarınca sunulan açıklamaların, 91'inci paragraftaki amaçların karşılanması için yeterli olmaması durumunda, işletme amaçların karşılanması için gereken ek bilgileri açıklar.

93 İşletme, 91'inci paragraftaki amaçları karşılamak için gerçeğe uygun değerle ölçülen (bu TFRS kapsamında gerçeğe uygun değere dayanan ölçümler dahil) her varlık ve borç sınıfı için (uygun varlık ve borç sınıflarının belirlenmesine ilişkin bilgi için bakınız: 94'üncü paragraf) ilk muhasebeleştirmeden sonraki finansal durum tablosunda asgari olarak aşağıdaki bilgileri açıklar:

(a) Tekrar eden ya da tekrar etmeyen gerçeğe uygun değer ölçümleri için raporlama dönemi sonundaki gerçeğe uygun değer ölçümü; tekrar etmeyen gerçeğe uygun değer ölçümleri için ölçümün nedenleri. Varlıkların veya borçların tekrar eden gerçeğe uygun değer ölçümleri, diğer TFRS'lerin her bir raporlama dönemi sonunda finansal durum tablosunda yapılmasını zorunlu tuttuğu ya da yapılmasına izin verdiği ölçümlerdir. Varlıkların veya borçların tekrar etmeyen gerçeğe uygun değer ölçümleri ise diğer TFRS'lerin belirli koşullarda finansal durum tablosunda yapılmasını zorunlu tuttuğu ya da yapılmasına izin verdiği ölçümlerdir (Örneğin, işletmenin varlığın satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değerinin defter değerinden daha düşük olması dolaysıyla TFRS 5 *Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler* uyarınca satış amacıyla elde tutulan bir varlığı satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçmesi durumunda).

(b) Tekrar eden ya da tekrar etmeyen gerçeğe uygun değer ölçümleri için gerçeğe uygun değer ölçümlerinin bütünüyle sınıflandırıldığı gerçeğe uygun değer hiyerarşisinin seviyesi (Seviye 1, 2 ya da 3).

(c) Tekrar eden bir şekilde gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülen ve raporlama dönemi sonunda elde tutulan varlıklar ve borçlar için gerçeğe uygun değer hiyerarşisinde Seviye 1 ve Seviye 2 arasında devredilen tutarlar, söz konusu devirlerin nedenleri ve seviyeler arasında devirlerin ne zaman meydana geldiğinin belirlenmesine ilişkin işletme politikası (bakınız: 95'inci paragraf). Her seviyeye yapılan devirler, her seviye dışına yapılan devirlerden ayrı olarak açıklanır ve ele alınır.

(d) Gerçeğe uygun değer hiyerarşisinin 2. ve 3. Seviyelerinde sınıflandırılan tekrar eden ve tekrar etmeyen gerçeğe uygun değer ölçümleri için değerleme yönteminin (ya da yöntemlerinin) ve gerçeğe uygun değer ölçümünde kullanılan girdilerin tanımı. Değerleme yönteminde bir değişiklik olması durumunda (örneğin piyasa yaklaşımından gelir yaklaşımına geçilmesi ya da ek bir değerleme yönteminin kullanılması durumunda), işletme bu değişimi ve bu değişimin yapılmasının nedenini (ya da nedenlerini) açıklar. Gerçeğe uygun değer hiyerarşisinin 3. Seviyesinde sınıflandırılan gerçeğe uygun değer ölçümleri için işletme gerçeğe uygun değerin ölçümünde kullanılan gözlemlenebilir olmayan önemli girdilere ilişkin sayısal bilgileri sunar. Gerçeğe uygun

değer ölçülürken gözlemlenebilir olmayan sayısal girdilerin işletme tarafından oluşturulmamış olması durumunda, bu açıklama hükmüne uyum açısından sayısal bilgilerin oluşturulması gerekmez (örneğin, işletme önceki işlemlerindeki fiyatları ya da üçüncü tarafların fiyatlandırma bilgisini düzeltme yapmaksızın kullandığında). Ancak, işletme bu açıklamayı sunarken gerçeğe uygun değer ölçümünde önemli olan ve işletme için makul olarak bulunan gözlemlenebilir olmayan sayısal girdileri göz ardı etmez.

(e) Gerçeğe uygun değer hiyerarşisinin 3. Seviyesinde sınıflandırılan tekrar eden gerçeğe uygun değer ölçümleri için; aşağıdakiler nedeniyle dönem içinde meydana gelen değişimler ayrı olarak açıklanmak suretiyle açılış bakiyeleri ile kapanış bakiyeleri arasındaki mutabakat:

(i) Kar veya zarara yansıtılan döneme ilişkin toplam kazanç veya kayıplar ile söz konusu kazanç veya kayıpların yansıtıldığı ilgili kalem (ya da kalemler).

(ii) Diğer kapsamlı gelire yansıtılan döneme ilişkin toplam kazanç veya kayıplar ile söz konusu kazanç veya kayıpların yansıtıldığı ilgili kalem (ya da kalemler).

(iii) Alışlar, satışlar, ihraçlar ve ödemeler (bu tür değişikliklerin her biri ayrı ayrı açıklanır).

(iv) Gerçeğe uygun değer hiyerarşisinin 3. Seviyesine devredilen ya da 3. Seviyesinden devredilen tutarlar, söz konusu devirlerin nedenleri ve seviyeler arasında devirlerin ne zaman meydana geldiğinin belirlenmesine ilişkin işletme politikası (bakınız: 95'inci paragraf). 3. Seviyeye devirler, 3. Seviyeden devirlerden ayrı olarak açıklanır ve ele alınır.

(f) Gerçeğe uygun değer hiyerarşisinin 3. Seviyesinde sınıflandırılan tekrar eden gerçeğe uygun değer ölçümleri için (e) bendinin (i) alt bendindeki döneme ilişkin toplam kazanç veya kayıp tutarının raporlama dönemi sonunda elde tutulan varlıklar ve borçlarla ilgili gerçekleşmemiş kazanç veya kayıplarda meydana gelen değişime atfedilen kısmı ile söz konusu gerçekleşmemiş kazanç veya kayıpların yansıtıldığı ilgili kalem (ya da kalemler).

(g) Gerçeğe uygun değer hiyerarşisinin 3. Seviyesinde sınıflandırılan tekrar eden gerçeğe uygun değer ölçümleri için işletme tarafından kullanılan değerleme süreçlerinin tanımı (örneğin, işletmenin değerleme politikasına ve işlemlerine nasıl karar verdiği ve gerçeğe uygun değer ölçümlerinde dönemden döneme meydana gelen değişimleri nasıl incelediği dahil olmak üzere).

(h) Gerçeğe uygun değer hiyerarşisinin 3. Seviyesinde sınıflandırılan tekrar eden gerçeğe uygun değer ölçümleri için:

(i) Bu tür ölçümlerin tamamında, gözlemlenebilir olmayan girdilerin farklı tutara dönüşmesinin önemli ölçüde daha yüksek ya da daha düşük gerçeğe uygun değer ölçümüne neden olması durumunda, gerçeğe uygun değer ölçümünün söz konusu girdilere olan duyarlılığına ilişkin metinsel açıklama. Söz konusu girdiler ile gerçeğe uygun değerin ölçümünde kullanılan diğer gözlemlenebilir olmayan girdiler arasında karşılıklı bir ilişki olması durumunda, işletme söz konusu karşılıklı ilişkinin tanımını yapar ve söz konusu ilişkinin gerçeğe uygun değerin ölçümüne ilişkin gözlemlenebilir olmayan girdilerde meydana gelen değişimlerin etkilerini nasıl arttırdığını ya da azalttığını açıklar. Bu açıklama hükmü ile uyum açısından, gözlemlenebilir olmayan girdilerde meydana gelen değişimlerden kaynaklanan duyarlılığa ilişkin metinsel açıklama, asgari olarak (d) bendi ile uyum sağlarken, açıklanan gözlemlenebilir olmayan girdileri kapsar.

(ii) Finansal varlıklar ve borçlar için makul şekilde olası alternatif varsayımları yansıtmak amacıyla gözlemlenebilir olmayan girdilerin bir ya da birden fazlasının değiştirilmesi sonucunda gerçeğe uygun değer önemli ölçüde değişiyorsa, işletme bu hususu belirtir ve söz konusu değişikliklerin etkilerini açıklar. İşletme, makul şekilde olası alternatif varsayımı yansıtmak amacıyla yapılan değişikliğin etkisinin nasıl hesaplandığını açıklar. Bu amaçla önemlilik; kar veya zarara ve toplam varlıklar veya borçlara göre veya gerçeğe uygun değerde meydana gelen değişimlerin diğer kapsamlı gelirde muhasebeleştirilmesi durumunda toplam özkaynaklara göre değerlendirilir.

(i) Tekrar eden ya da tekrar etmeyen gerçeğe uygun değer ölçümleri için; finansal olmayan bir varlığın en iyi ve en üst seviyede kullanımının mevcut kullanımından farklı olması durumunda, işletme bu hususu ve varlığın kullanımının neden en iyi ve en üst seviyede kullanımından farklı olduğunu açıklar.

94 Aşağıdaki hususlar esas alınarak uygun varlık ve borç sınıfları belirlenir:

(a) Varlığın veya borcun niteliği, özellikleri ve riskleri ile

(b) Gerçeğe uygun değer ölçümünün sınıflandırıldığı hiyerarşi seviyesi.

Gerçeğe uygun değer hiyerarşisinin 3. seviyesinde sınıflandırılan gerçeğe uygun değer ölçümleri için, bu ölçümler daha yüksek derecede belirsizlik ve subjektiflik içermesi sebebiyle sınıf sayısının daha fazla olması gerekebilir. Gerçeğe uygun değer ölçümlerine ilişkin açıklamalar yapılması gereken uygun varlık ve borç sınıfları belirlenirken, yargıda bulunulması gerekir. Varlık ve borç sınıfı, çoğunlukla finansal durum tablosunda sunulan kalemlerden daha fazla ayrıştırma yapılmasını gerektirir. Ancak, finansal durum tablosunda sunulan kalemlerle mutabakatı sağlayacak yeterli bilgi sunulur. Başka bir TFRS'nin varlık veya borç sınıfını belirlemesi durumunda, söz konusu sınıf, bu paragraftaki hükümleri karşıladığı sürece bu TFRS'de zorunlu tutulan açıklamaların sunumunda kullanılabilir.

95 93'üncü paragrafın (c) bendi ile (e) bendinin (iv) alt bendi uyarınca gerçeğe uygun değer hiyerarşisindeki seviyeler arasında meydana gelen devirlerin ne zaman meydana geldiğinin belirlenmesine ilişkin işletme politikası açıklanır ve bu politika tutarlı bir şekilde uygulanır. Devirlerin muhasebeleştirilmesinin zamanlamasına ilişkin politika, seviyelere yapılan devirler ve seviyelerden yapılan devirler için aynı olmalıdır. Aşağıdakiler, devirlerin zamanlamasının belirlenmesine ilişkin politikalara örnek olarak verilebilir:

(a) Devire neden olan olayın veya koşullardaki değişikliğin tarihi.

(b) Raporlama döneminin başlangıcı.

(c) Raporlama döneminin sonu.

96 İşletme, 48'inci paragrafta yer verilen istisnanın uygulanmasına yönelik bir muhasebe politikası kararı vermesi durumunda, bu durumu açıklar.

97 Finansal durum tablosunda gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülmeyen ancak gerçeğe uygun değeri açıklanan her bir varlık ve borç sınıfı için 93'üncü paragrafın (b), (d) ve (i) bentleri uyarınca açıklanması zorunlu olan bilgiler açıklanır. Ancak, işletmenin, gerçeğe uygun değer hiyerarşisinin 3. Seviyesinde sınıflandırılan gerçeğe uygun değer ölçümlerinde kullanılan gözlemlenebilir olmayan önemli girdilere ilişkin 93(d) paragrafı uyarınca zorunlu olan sayısal açıklamaları sunması zorunlu değildir. Bu tür varlıklar ve borçlar için işletmenin bu TFRS uyarınca zorunlu tutulan diğer açıklamaları sunmasına gerek yoktur.

98 Gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülen ve üçüncü tarafça sağlanan kredi değerliliğindeki artışla birlikte ihraç edilmiş bir borç için ihraççı kredi değerliliğindeki artışı ve bu artışın borcun gerçeğe uygun değerinin ölçümüne yansıtılıp yansıtılmadığını açıklar.

99 Bu TFRS tarafından zorunlu tutulan sayısal açıklamalar, başka bir format daha uygun olmadığı sürece tablo formatında sunulur.

Ek A
Terimlere ilişkin tanımlar

Bu Ek, Standardın ayrılmaz bir parçasıdır.

aktif piyasa	Varlık veya borca ilişkin işlemlerin, fiyatlandırma bilgisi sağlamaya yönelik yeterli sıklıkta ve hacimde sürekli bir şekilde gerçekleştiği piyasadır.
maliyet yaklaşımı	Bir varlığın hizmet kapasitesini yenilemek amacıyla halihazırda gerekli olan cari tutarı yansıtan bir değerleme yöntemidir (genellikle cari yenileme maliyeti olarak ifade edilir).
giriş fiyatı	Karşılıklı bir işlemle bir varlık edinilirken ödenen veya bir borç üstlenilirken alınan fiyattır.
çıkış fiyatı	Bir varlığın satışında alınan veya bir borcun devrinde ödenen fiyattır.
beklenen nakit akışı	Gelecekteki olası nakit akışlarının olasılıklarına göre ağırlıklandırılmış ortalamasıdır (başka bir ifadeyle dağılımın ortalamasıdır).
gerçeğe uygun değer	Piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde gerçekleşecek olağan bir işlemde bir varlığın satışında elde edilecek veya bir borcun devrinde ödenecek fiyattır.
en iyi ve en üst seviyede kullanım	Piyasa katılımcıları tarafından finansal olmayan bir varlığın veya bu varlığın kullanıldığı varlık ve borçlardan oluşan bir grubun (örneğin bir işin) değerini en üst seviyeye çıkaracak şekilde kullanımıdır.
gelir yaklaşımı	Gelecekteki tutarları (örneğin nakit akışları ya da gelir ve giderleri) tek bir cari tutara (başka bir ifadeyle iskonto edilmiş tutara) dönüştüren değerleme yöntemleridir. Gerçeğe uygun değerin ölçümü gelecekteki söz konusu tutarlara ilişkin cari piyasa beklentilerinin gösterdiği değer olarak belirlenir.
girdiler	Piyasa katılımcılarının riske ilişkin varsayımları da dahil olmak üzere bir varlığı veya borcu fiyatlandırırken kullandıkları aşağıdakilere benzer varsayımlardır: (a) Gerçeğe uygun değeri ölçmek üzere kullanılan belirli bir değerleme yönteminde yer alan riske ilişkin varsayımlar (örneğin bir fiyatlama modeli gibi). (b) Değerleme yöntemine ilişkin girdilerde yer alan riske ilişkin varsayımlar. Girdiler, gözlemlenebilir olabilir ya da gözlemlenebilir olmayabilir.
Seviye 1 girdileri	İşletmenin ölçüm tarihinde erişebileceği, özdeş varlıkların veya borçların aktif piyasalardaki kotasyon fiyatlarıdır (düzeltilmemiş olan fiyatlar).
Seviye 2 girdileri	Varlığa veya borca ilişkin doğrudan veya dolaylı şekilde gözlemlenebilir olan, Seviye 1 içerisindeki kotasyon fiyatları dışındaki girdilerdir.
Seviye 3 girdileri	Varlığa veya borca ilişkin gözlemlenebilir olmayan girdilerdir.
piyasa yaklaşımı	Özdeş veya karşılaştırılabilir (başka bir ifadeyle benzer) varlıklar, borçlar veya varlık ve borçlardan oluşan bir grubu (bir iş gibi) içeren piyasa işlemlerinden elde edilen fiyatları ve diğer ilgili bilgileri kullanan değerleme yöntemidir.
piyasa verilerince desteklenmiş girdiler	Korelasyon ya da diğer yöntemler kullanılarak özellikle gözlemlenebilir piyasa verileri ile elde edilen veya desteklenen girdiler.

piyasa katılımcıları

Varlığa veya borca ilişkin asıl piyasada (ya da en avantajlı piyasada) aşağıdaki özelliklerin tamamına sahip olan alıcılar ve satıcılardır:

(a) Alıcılar ve satıcılar birbirlerinden bağımsızdırlar, başka bir deyişle TMS 24'te tanımlanan ilişkili taraf değildirler. Ancak, işleme piyasa şartlarında girildiğine dair kanıtın bulunması durumunda ilişkili taraf işlemindeki fiyat gerçeğe uygun değer ölçümünde girdi olarak kullanılabilir.

(b) Alıcılar ve satıcılar bilgilidirler; olağan ve alışılagelmiş bir şekilde özen gerektiren bir çaba ile elde edilebilen bilgiler de dahil olmak üzere mevcut bütün bilgileri kullanarak varlığa veya borca ve işleme ilişkin makul bir anlayışa sahiptirler.

(c) Alıcılar ve satıcılar, varlığa veya borca ilişkin olarak işlem yapabilecek durumdadırlar.

(d) Varlık veya borca ilişkin işlem yapmaya isteklidirler, başka bir deyişle işlem yapma konusunda motive edilmişlerdir, fakat buna zorlanmamışlardır ya da bu işlemi gerçekleştirmek zorunda kalmamışlardır.

en avantajlı piyasa

İşlem maliyetleri ve taşıma maliyetleri dikkate alındıktan sonra, varlığın satışından elde edilen tutarı en üst seviyeye yükselten veya borcun devredilmesi için ödenen tutarı asgari seviyeye indiren piyasadır.

yerine getirmeme riski

İşletmenin bir yükümlülüğü yerine getirmeme riskidir. Yerine getirmeme riski, işletmenin kendi kredi riskini kapsamakla beraber bununla sınırlı olmayabilir.

gözlemlenebilir girdiler

Gerçek olaylar ve işlemler hakkındaki halka açık bilgiler gibi piyasa verileri kullanılarak geliştirilen ve piyasa katılımcılarının varlık veya borcu fiyatlandırırken kullandığı varsayımları yansıtan girdilerdir.

olağan işlem

Varlık veya borçlara ilişkin olağan ve alışılagelmiş pazarlama faaliyetlerini yerine getirmek üzere ölçüm tarihinden önce yeterli süre piyasada bulunarak piyasanın etkisini içerdiği varsayılan işlem olup; zorunlu bir işlem değildir (zorunlu tasfiye ya da zorunlu satış gibi).

asıl piyasa

Varlığın veya borcun en yüksek hacimde ve seviyede işlem gördüğü piyasadır.

risk primi

Bir varlığın veya borcun nakit akışlarındaki belirsizliğe katlanmak için riskten kaçınan piyasa katılımcıları tarafından istenen bedeldir. Aynı zamanda, "risk düzeltmesi" olarak da ifade edilir.

işlem maliyetleri

Asıl piyasada (ya da en avantajlı piyasadaki) varlığın satışıyla veya borcun devriyle ilgili olan ve varlığın elden çıkarılmasına veya borcun devrine doğrudan atfedilebilen maliyetlerdir. Bu maliyetlerin aşağıdaki koşulların her ikisini de sağlaması şarttır:

(a) Bu maliyetler, doğrudan bu işlemden kaynaklanır ve bu işlemin gerçekleşmesi için gereklidir.

(b) Bu maliyetlere, varlığın satışına veya borcun devrine karar verilmediği durumda katlanılmaz. (TFRS 5'te tanımlanan satış maliyetlerine benzerdir).

taşıma maliyetleri

Bir varlığın mevcut konumundan asıl piyasasına (ya da en avantajlı piyasasına) taşınması için katlanılan maliyetlerdir.

hesap birimi

Bir varlığın veya borcun muhasebeleştirme amacıyla bir TFRS uyarınca toplulaştırıldığı ya da ayrıştırıldığı seviyedir.

gözlemlenebilir olmayan girdiler

Piyasa verileri bulunmayan ve piyasa katılımcılarının varlığı veya borcu fiyatlandırırken kullandıkları varsayımlara ilişkin mevcut en iyi bilgiler kullanılarak geliştirilen girdilerdir.

Ek B
Uygulama rehberi

Bu ek, bu TFRS'nin ayrılmaz bir parçası olup, 1-99 paragraflarına ilişkin uygulamayı açıklar ve bağlayıcılığı bu TFRS'nin diğer kısımları ile aynı düzeydedir.

B1 Farklı değerlemelerin uygulanması durumunda kullanılan yargılar farklı olabilir. Bu ek, işletmenin gerçeğe uygun değeri farklı değerlemeler uygulayarak ölçmesi durumunda kullanılabilecek yargıları açıklar.

Gerçeğe uygun değer ölçümü yaklaşımı

B2 Gerçeğe uygun değer ölçümünün amacı, mevcut piyasa koşullarında, piyasa katılımcıları arasında bir varlığın satışına veya bir borcun devrine yönelik olarak ölçüm tarihinde gerçekleşecek olağan bir işlemdeki fiyatın tahmin edilmesidir. Gerçeğe uygun değer ölçümü uyarınca işletmenin aşağıdakilerin tamamını belirlemesi gerekir:

(a) Ölçüme konu olan varlık veya borç (hesap birimi ile tutarlı olarak).

(b) Finansal olmayan bir varlığın, ölçümü için uygun olan değerlemenin temel dayanağı (söz konusu varlığın en iyi ve en üst seviyede kullanımıyla tutarlı olacak şekilde).

(c) Varlık veya borca ilişkin asıl (ya da en avantajlı) piyasa.

(d) Ölçüm için uygun değerleme yöntemi (ya da yöntemleri) (piyasa katılımcılarının varlığı veya borcu fiyatlandırırken kullandıkları varsayımları yansıtan girdilerin oluşturulması sırasında bulunan verilerin kullanılabilirliği ve söz konusu girdilerin sınıflandırıldığı gerçeğe uygun değer hiyerarşisinin seviyesini dikkate alarak belirlenen yöntemleri).

Finansal olmayan varlıklar için değerleme varsayımı (31 – 33 paragrafları)

B3 Diğer varlıklarla birlikte bir grup olarak (kurulmuş ya da kullanılmak üzere hazırlanmış) ya da diğer varlıklar ve borçlarla (örneğin iş) birlikte kullanılan bir finansal olmayan varlığın gerçeğe uygun değeri ölçülürken, değerlemenin temel dayanağının etkisi mevcut koşullara bağlıdır. Örneğin:

(a) Varlığın gerçeğe uygun değeri, varlığın tek başına kullanılması veya diğer varlıklarla ya da diğer varlıklar ve borçlarla birlikte kullanılması durumlarında farklılık göstermeyebilir. Böyle bir durum, varlığın piyasa katılımcılarının faaliyetlerini sürdüreceği bir iş olması durumunda söz konusu olabilir. Bu durumda söz konusu işlem, işin bir bütün olarak değerlemesini içerir. Faaliyetlerine devam eden bir işte varlıkların grup olarak kullanılması, piyasa katılımcılarının yararlanabileceği bir sinerji yaratır (diğer bir ifadeyle, piyasa katılımcısı sinerjileri varlığın tek başına veya diğer varlıklar ya da diğer varlıklar ve borçlarla birlikte belirlenen gerçeğe uygun değerini etkiler).

(b) Varlığın diğer varlıklarla veya diğer varlıklar ve borçlarla birlikte kullanımı, tek başına kullanılan varlığın değerinde yapılacak düzeltmeler yolu ile gerçeğe uygun değer ölçümüne dahil edilebilir. Böyle bir durum, varlığın bir makine olması ve makinenin (kurulmuş ve kullanım için hazırlanmış) gerçeğe uygun değerinin mevcut durumunu ve konumunu yansıtacak şekilde benzer bir makinenin (kurulmamış ya da kullanım için hazırlanmamış) taşıma ve kurulum maliyetleri dikkate alınarak düzeltilmiş gözlemlenen fiyatı kullanılarak belirlendiğinde söz konusu olabilir.

(c) Varlığın diğer varlıklarla veya diğer varlıklar ve borçlarla birlikte kullanımı, piyasa katılımcılarının bu varlığın gerçeğe uygun değerini ölçmek üzere kullandıkları varsayımlar yolu ile gerçeğe uygun değer ölçümüne dahil edilebilir. Örneğin, varlığın benzeri bulunmayan yarı mamul stok olduğu ve piyasa katılımcılarının bu stoğu mamule dönüştürecek olması durumunda, stoğun gerçeğe uygun değeri, piyasa katılımcılarının bu stoğun mamule dönüştürmesi için gerekli özelliklere sahip bir makineyi satın aldığını ya da alacağını varsayar.

(d) Varlığın diğer varlıklarla veya diğer varlıklar ve borçlarla birlikte kullanımı, söz konusu varlığın gerçeğe uygun değerini ölçmek üzere kullanılan değerleme yöntemine dahil edilebilir. Bu durum, maddi olmayan bir duran varlığın gerçeğe uygun değerini ölçmek üzere çok dönemli artık kazanç yöntemi kullanıldığında, söz konusu değerleme yönteminin maddi olmayan duran varlığın kullanılacağı grup içindeki birbirini tamamlayan her bir varlığın ve ilgili borçların yaptığı katkıları özellikle dikkate alması nedeniyle söz konusu olabilir.

(e) Daha sınırlı durumlarda, işletmenin varlığı bir varlık grubu içinde kullandığında, işletme varlık grubunun gerçeğe uygun değerini grup bünyesindeki bireysel varlıklara dağıtırken söz konusu varlığı gerçeğe uygun değerine yakın bir tutar üzerinden ölçebilir. Bu durum, değerlemenin bir gayrimenkulü içermesi ve iyileştirilmiş gayrimenkulün (örneğin, bir varlık grubu) gerçeğe uygun değeri varlığın bileşenlerine (örneğin, arazi ve yer altı ve yer üstü düzenleri) dağıtıldığında söz konusu olur.

İlk muhasebeleştirmede gerçeğe uygun değer (57-60 paragrafları)

B4 İlk muhasebeleştirmede gerçeğe uygun değerin işlem fiyatına eşit olup olmadığını belirlerken, işletme ilgili işlem ile varlık veya borca özgü unsurları dikkate alır. Örneğin, aşağıdaki koşullardan birinin söz konusu olması durumunda, işlem fiyatı bir varlığın veya borcun ilk muhasebeleştirme sırasındaki gerçeğe uygun değerini yansıtmayabilir:

(a) İşlem fiyatı gerçeğe uygun değer ölçümünde bir girdi olarak kullanılabilir olmasına rağmen, ilişkili tarafla yapılan bir işlemin piyasa koşullarında gerçekleştiğine ilişkin kanıt bulunması durumunda, ilişkili taraflar arasında gerçekleşen işlemler.

(b) Baskı altında gerçekleşen veya satıcının fiyatı kabul etmeye zorlandığı işlemler. Örneğin, bu durum satıcının finansal sıkıntı içerisinde olduğunda söz konusu olabilir.

(c) İşlem fiyatını yansıtan hesap biriminin, varlığın veya borcun gerçeğe uygun değerinin ölçüldüğü hesap biriminden farklı olan işlemler. Örneğin, gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülen bir varlığın veya borcun işlemin içerisindeki unsurlardan sadece biri olması durumunda (örneğin, işletme birleşmesinde), işlem diğer bir TFRS'ye göre ayrı olarak ölçülen açıklanmamış hakları ve ayrıcalıkları kapsar veya işlem fiyatı işlem maliyetlerini içerir.

(d) İşlemin gerçekleştiği piyasanın asıl piyasadan (ya da en avantajlı piyasadan) farklı olması. Örneğin, işletme perakende bir piyasada müşterilerle işlemler gerçekleştiren bir satıcı olmakla birlikte çıkış işlemine ilişkin asıl (ya da en avantajlı) piyasanın satıcı piyasasındaki diğer satıcılarla işlemlerin gerçekleştirildiği piyasa olması durumunda, söz konusu piyasalar farklı olabilir.

Değerleme yöntemleri (61-66 paragrafları)

Piyasa yaklaşımı

B5 Piyasa yaklaşımı, özdeş veya karşılaştırılabilir (başka bir ifadeyle benzer) olan varlıklara, borçlara ya da varlıklardan ve borçlardan oluşan bir gruba (örneğin iş) ilişkin piyasa işlemleri sonucu oluşan fiyatları ve diğer ilgili bilgileri kullanır.

B6 Örneğin, piyasa yaklaşımı ile tutarlı olan değerleme yöntemleri genellikle karşılaştırılabilir tutarlar setinden alınan piyasa çarpanlarını kullanır. Çarpanlar, her bir karşılaştırılabilir tutar için farklı çarpanlardan oluşan bir aralıkta yer alabilir. Aralık içinden uygun olan çarpanın seçilmesi, ölçüme özgü niteliksel ve sayısal unsurların dikkate alınarak değerlendirilmelerini gerektirir.

B7 Piyasa yaklaşımı ile tutarlı değerleme yöntemleri arasında matris fiyatlaması yer alır. Matris fiyatlaması, özellikle belirli menkul kıymetlere ilişkin kotasyon fiyatlarına dayanmayan ancak menkul kıymetlerin diğer kote edilmiş temel menkul kıymetlerle olan ilişkisine dayanan borçlanma araçları gibi bazı finansal araçların değerlemesinde kullanılan matematiksel bir yöntemdir.

Maliyet yaklaşımı

B8 Maliyet yaklaşımı, bir varlığın hizmet kapasitesini yenilemek için gerekli olan cari tutarı yansıtır (genellikle cari yenileme maliyeti olarak anılır).

B9 Piyasadaki bir satıcının bir varlık için alabileceği satış fiyatı, piyasadaki bir alıcının söz konusu varlığın sağlayacağı faydaya yakın bir fayda sağlayacak bir varlığın değer yitirme faktörleri göz önüne alınarak hesaplanmış inşa veya edinme maliyetine eşittir. Bunun nedeni, alıcının bir varlığa söz konusu varlığın hizmet kapasitesini yenilemek için gerekli olan tutardan daha fazla bir tutar ödemeyecek olmasıdır. Değer yitirme; fiziksel, işlevsel (teknolojik) ve ekonomik (dışa yönelik) bozulmaları kapsamakta ve finansal raporlama açısından amortismana (tarihi maliyetin dağıtılması) oranla veya vergi açısından amortismana (belirli hizmet sürelerinin kullanılması) oranla daha geniş kapsamlıdır. Çoğu durumda, cari yenileme maliyeti yöntemi diğer varlıklar ya da diğer varlık ve borçlarla birlikte kullanılan maddi duran varlıkların gerçeğe uygun değerinin ölçümünde kullanılır.

Gelir yaklaşımı

B10 Gelir yaklaşımı, gelecekteki tutarları (örneğin, nakit akışları veya gelir ve giderleri) tek bir cari (başka bir ifadeyle, iskonto edilmiş) tutara dönüştüren yöntemdir. Gelir yaklaşımı kullanıldığında, gerçeğe uygun değer ölçümü gelecekteki tutarlara ilişkin cari piyasa beklentilerini yansıtır.

B11 Aşağıdakiler söz konusu değerleme yöntemlerine örnek olarak gösterilebilir:

(a) Bugünkü değer yöntemleri (bakınız: B12 – B30 paragrafları),

(b) Opsiyon fiyatlama modelleri; örneğin bugünkü değer yöntemlerini kullanan opsiyonun zaman değerini ve içsel değerini yansıtan Black-Scholes-Merton formülleri veya binom modeli (başka bir ifadeyle, kafes modeli) ve

(c) Bazı maddi olmayan duran varlıkların gerçeğe uygun değerini ölçmek üzere kullanılan çok dönemli artık kazanç yöntemi.

Bugünkü değer yöntemleri

B12 B13 – B30 paragraflarında, gerçeğe uygun değeri ölçmek üzere bugünkü değer yöntemlerinin kullanımı açıklanır. Bu paragraflar, iskonto oranının düzeltilmesini esas alan yönteme ve *beklenen nakit akışı* (beklenen bugünkü değer) yöntemine odaklanır. Ayrıca, gerçeğe uygun değeri ölçmek üzere belirli bir bugünkü değer yönteminin kullanılmasını zorunlu tutmaz ve kullanılacak bugünkü değer yöntemlerini belirtilen yöntemlerle sınırlamaz. Gerçeğe uygun değeri ölçmek üzere kullanılan bugünkü değer yöntemi, ölçülen varlığa veya borca özgü durum ve koşullara (başka bir ifadeyle, karşılaştırılabilir nitelikteki varlıklara ve borçlara ilişkin fiyatlar piyasada gözlemlenebilir olsun ya da olmasın) ve yeterli verinin mevcut olmasına bağlıdır.

Bugünkü değerin ölçümünün bileşenleri

B13 Bugünkü değer (başka bir ifadeyle, gelir yaklaşımına ilişkin bir uygulama), gelecekteki tutarları (nakit akışlarını veya nakit değerleri) bir iskonto oranı kullanarak bugünkü tutara indirgemekte kullanılan bir araçtır. Bir varlığın veya borcun gerçeğe uygun değerinin bugünkü değer yöntemi kullanılarak ölçümü, piyasa katılımcıları açısından ölçüm tarihi itibarıyla aşağıdakilerin tamamını içerir:

(a) Ölçüme konu olan varlığa veya borca ilişkin gelecekteki nakit akışlarının tahminini.

(b) Nakit akışlarının belirsizliğini yansıtan nakit akışlarının tutarının ve zamanlamasının olası değişimlerine yönelik beklentileri.

(c) Nakit akışlarının kapsadığı dönemle örtüşen vade tarihlerine ya da vade sürelerine sahip olan ve elinde bulundurana zamanlama belirsizliği ve ödeme yükümlülüğünü yerine getirmeme riski taşımayan risksiz parasal varlıklara ilişkin oran (risksiz faiz oranı) kullanılarak hesaplanan, paranın zaman değeri.

(d) Nakit akışlarına ilişkin belirsizliğin fiyatını (*risk primini*).

(e) Piyasa katılımcılarının duruma göre dikkate alacakları diğer unsurları.

(f) Bir borç için, işletmenin (örneğin, yükümlünün) kendi kredi riski de dahil olmak üzere borca ilişkin yerine getirmeme riski.

Genel ilkeler

B14 Bugünkü değer yöntemleri, B13 paragrafında belirtilen unsurları kullanma biçimlerine göre farklılık gösterir. Ancak, aşağıdaki genel ilkelerin tamamı gerçeğe uygun değer ölçümünde kullanılan bugünkü değer yöntemlerinin tümü için geçerlidir:

(a) Nakit akışları ve iskonto oranları, varlığı veya borcu fiyatlandırırken piyasa katılımcıları tarafından kullanılan varsayımları yansıtmalıdır.

(b) Nakit akışları ve iskonto oranları sadece ölçüme konu olan varlık veya borca ilişkin unsurları dikkate almalıdır.

(c) Risk faktörlerinin birden fazla dikkate alınmasını engellemek ya da risk unsurlarının etkilerini ihmal etmemek üzere, iskonto oranları nakit akışlarının yapısına uygun varsayımlarla tutarlı varsayımları yansıtmalıdır. Örneğin, bir krediye ilişkin sözleşmeye bağlı nakit akışlarının kullanılması (başka bir ifadeyle, düzeltilmiş iskonto oranı yöntemi) durumunda, gelecekteki borç ödeme yükümlülüğünün yerine getirilmesine ilişkin beklentilerdeki belirsizlikleri yansıtan bir iskonto oranının kullanılması uygundur. Beklenen nakit akışları gelecekte borç ödeme

yükümlülüğünün yerine getirilmesine yönelik belirsizliklere ilişkin varsayımları yansıttığından, beklenen (başka bir ifadeyle, olasılık dağılımı) nakit akışları (başka bir ifadeyle, beklenen bugünkü değer yöntemi) için aynı oran kullanılmamalı; bunun yerine beklenen nakit akışlarının içerdiği riskle orantılı bir oran kullanılmalıdır.

(d) Nakit akışlarına ve iskonto oranlarına ilişkin varsayımlar kendi içerisinde tutarlı olmalıdır. Örneğin, enflasyon etkisinden arındırılmamış nominal nakit akışları enflasyonun etkisini içeren bir oranla iskonto edilmelidir. Risksiz nominal faiz oranı enflasyon etkisini de içerir. Enflasyon etkisinden arındırılmış gerçek nakit akışları, enflasyon etkisini içermeyen bir oranla iskonto edilmelidir. Benzer şekilde, vergi sonrası nakit akışları vergi etkisini gidermek üzere düzeltilmiş bir iskonto oranı kullanılarak iskonto edilmelidir. Vergi öncesi nakit akışları ise, söz konusu nakit akışları ile tutarlı bir oranla iskonto edilmelidir.

(e) İskonto oranları, nakit akışlarının para birimine ilişkin ekonomik unsurlarla tutarlı olmalıdır.

Risk ve belirsizlik

B15 Bugünkü değer yöntemleriyle gerçeğe uygun değer ölçümü, nakit akışı olarak kesin tutarlar yerine tahmini tutarların kullanılması nedeniyle belirsizlik koşullarında gerçekleştirilir. Çoğu durumda, nakit akışlarının tutarları ve gerçekleşme zamanları belirsizdir. Ödeme yükümlülüğünün yerine getirilememesine ilişkin risk bulunması durumunda, krediye ilişkin ödemelerde olduğu gibi sözleşmeye bağlı olarak sabit tutarlar bulunsa dahi, belirsizlik söz konusu olur.

B16 Piyasa katılımcıları, bir varlığa veya borca ilişkin nakit akışlarındaki belirsizliğe katlanmak için genellikle bir bedel (başka bir ifadeyle risk primi) talep ederler. Gerçeğe uygun değer ölçümü, piyasa katılımcıları tarafından nakit akışlarındaki belirsizlik için istenen bedeli yansıtan bir risk primini içermelidir. Aksi takdirde, ölçüm, gerçeğe uygun değeri yansıtmaz. Bazı durumlarda, uygun risk priminin belirlenmesi zor olabilir. Ancak, zorluk derecesi risk primini ölçüme dahil etmemek için tek başına yeterli bir neden değildir.

B17 Bugünkü değer yöntemleri, risk düzeltmelerinin yapılma şekli ve nakit akışlarının niteliği bakımından farklılık gösterir. Örneğin:

(a) Düzeltilmiş iskonto oranı yöntemi (bakınız: B18 – B22 paragrafları), riske göre düzeltilmiş bir iskonto oranı ile sözleşmeye bağlı, taahhüt edilen veya yüksek ihtimalle gerçekleşmesi beklenen nakit akışlarını kullanır.

(b) Beklenen bugünkü değere ilişkin Birinci Yöntem (bakınız: B25 paragrafı), riske göre düzeltilmiş beklenen nakit akışlarını ve risksiz faiz oranını kullanır.

(c) Beklenen bugünkü değere ilişkin İkinci Yöntem (bakınız: B26 paragrafı), riske göre düzeltilmemiş beklenen nakit akışlarını ve piyasa katılımcılarının talep ettiği risk primini içerecek şekilde düzeltilmiş iskonto oranını kullanır. Bu oran düzeltilmiş iskonto oranı yönteminde kullanılan orandan farklıdır.

Düzeltilmiş iskonto oranı yöntemi

B18 Düzeltilmiş iskonto oranı yöntemi uyarınca, nakit akışları sözleşmeye bağlı veya taahhüt edilen (tahvil için söz konusu olduğunda) veya yüksek ihtimalle gerçekleşmesi beklenen tahmini tutarlara ilişkin değer aralığındaki tek bir nakit akış seti kullanılır. Bütün durumlarda, söz konusu nakit akışları belirli olayların gerçekleşmesi şartına bağlıdır (örneğin tahvil gibi sözleşmeye bağlı veya taahhüt edilen nakit akışları, borçlunun ödemesini yerine getirme şartına bağlıdır). Düzeltilmiş iskonto oranı yönteminde kullanılan iskonto oranı, piyasası olan karşılaştırılabilir varlıkların veya borçların gözlemlenen getiri oranlarından faydalanılarak belirlenir. Bu çerçevede, sözleşmeye bağlı, taahhüt edilen veya yüksek ihtimalle gerçekleşmesi beklenen nakit akışları, bu tür şarta bağlı nakit akışları için gözlemlenen ya da tahmin edilen piyasa oranı kullanılarak iskonto edilir (piyasa getiri oranı).

B19 Düzeltilmiş iskonto oranı yöntemi uyarınca, karşılaştırılabilir varlıklara veya borçlara ilişkin piyasa verilerinin analiz edilmesi gerekir. Karşılaştırılabilirlik ilişkisi, nakit akışlarının yapısı (örneğin, söz konusu nakit akışlarının sözleşmeye bağlı olup olmaması ve muhtemelen ekonomik koşullardaki değişimlere benzer şekilde tepki vermeleri) ve diğer unsurlar (örneğin; kredibiliteye, teminata, süreye ilişkin sınırlandırıcı şartlar ve likidite) dikkate alınarak kurulur. Alternatif olarak, karşılaştırılabilir tek bir varlığın veya borcun, değeri ölçülen varlığın veya borcun içerdiği riski gerçeğe uygun bir şekilde yansıtmadığı durumda, birden çok karşılaştırılabilir varlığa veya borca ilişkin veriler risksiz getiri eğrisi ile birlikte kullanılarak bir iskonto oranı elde edilebilir (diğer bir deyişle, “toplama” yaklaşımı).

B20 Toplama yaklaşımını örneklemek üzere, A Varlığının sözleşmeye bağlı olarak bir yıl içinde 800 PB[1] alma hakkı olduğu varsayılmıştır (gerçekleşme zamanında belirsizlik bulunmamaktadır). Karşılaştırılabilir varlıklar için mevcut bir piyasa ve fiyat bilgisi de dahil olmak üzere bu varlıklara ilişkin bilgi bulunmaktadır. Bu karşılaştırılabilir varlıklardan:

(a) B varlığı bir yıl içinde 1.200 PB alınmasını sağlayan sözleşmeye bağlı bir hak olup söz konusu varlığın piyasa fiyatı 1.083 PB'dir. Dolayısıyla, yıllık zımni getiri oranı (bir yıllık piyasa getiri oranı) yüzde 10,8'dir [(1.200 PB / 1,083 PB) – 1].

(b) C Varlığı iki yıl içinde 700 PB alınmasını sağlayan sözleşmeye bağlı bir hak olup söz konusu varlığın piyasa fiyatı 566 PB'dir. Dolayısıyla, yıllık zımni getiri oranı (iki yıllık piyasa getiri oranı) yüzde 11,2'dir [(700 PB / 566 PB)0,5 – 1].

(c) Yukarıda belirtilen varlıkların üçü de risk açısından karşılaştırılabilirdir (başka bir ifadeyle olası getirilerin ve ödemelerin dağılımı).

B21 B Varlığının ve C Varlığının sözleşmeye bağlı ödemeleri ile A Varlığından alınacak sözleşmeye bağlı ödemelerin zamanları dikkate alındığında (Bu süre, B Varlığı için bir yıl iken C Varlığı için iki yıldır), B Varlığının A Varlığı ile daha karşılaştırılabilir olduğu görülür. A Varlığından alınacak sözleşmeye bağlı ödeme (800 PB) ile B Varlığından elde edilen bir yıllık piyasa oranı (yüzde 10,8) kullanılarak A Varlığının gerçeğe uygun değeri 722 PB (800 PB / 1,108) olarak hesaplanır. Alternatif olarak, B Varlığı için mevcut bir piyasa bilgisi bulunmadığı durumda, toplama yaklaşımı kullanılarak bir yıllık piyasa oranı C Varlığından elde edilebilir. Bu durumda, C Varlığı üzerinden hesaplanan iki yıllık piyasa oranı (yüzde 11,2) risksiz getiri eğrisinin vade yapısı kullanılarak düzeltilmesi suretiyle bir yıllık piyasa oranı bulunur. Bir yıllık veya iki yıllık varlıklara ilişkin risk primlerinin aynı olup olmadığını belirlemek üzere ek bilgi ve analiz gerekebilir. Bir yıllık veya iki yıllık varlıklara ilişkin risk primlerinin aynı olmadığı belirlendiğinde, iki yıllık piyasa getiri oranı söz konusu etkiyi yansıtacak şekilde ayrıca düzeltilir.

B22 Düzeltilmiş iskonto oranı yöntemi sabit tutarlı alacaklara veya ödemelere uygulandığında, iskonto oranı düzeltilirken ölçüme konu olan varlığın veya borcun nakit akışlarının içerdiği risk dikkate alınır. Düzeltilmiş iskonto oranı yönteminin tutarı sabit olmayan alacağa veya ödemeye ilişkin nakit akışlarına uygulandığı bazı durumlarda, iskonto oranının elde edildiği gözlemlenen bir varlık veya borç ile karşılaştırılabilir olması için nakit akışlarında bir düzeltme yapılması gerekebilir.

Beklenen bugünkü değer yöntemi

B23 Beklenen bugünkü değer yönteminde, gelecekteki olası nakit akışlarının (başka bir ifadeyle, beklenen nakit akışları) tamamının olasılığa göre ağırlıklandırılmış ortalamasını yansıtan nakit akışları seti başlangıç noktası olarak kullanılır. Hesaplanan tahmin, istatistik bilimine göre rastgele bir tam sayı değişkenin muhtemel değerleri ile bu değerlere karşılık gelen olasılıklar kullanılarak hesaplanan ağırlıklı ortalama olarak ifade edilen beklenen değerle aynıdır. Olası nakit akışlarının tamamının olasılığa göre ağırlıklandırılarak hesaplanması sonucunda bulunan beklenen nakit akışı herhangi belirli bir olayın olması koşuluna (düzeltilmiş iskonto oranı yönteminde kullanılan nakit akışlarından farklı olarak) bağlı değildir.

B24 Yatırım kararı verirken, riskten kaçınan piyasa katılımcıları gerçek nakit akışlarının beklenen nakit akışlarından farklı olabileceğine ilişkin riski dikkate alırlar. Portföy teorisi, iki farklı türde risk tanımlar:

(a) Sistematik olmayan (çeşitlendirilebilir) risk, belirli bir varlığa veya borca özgü olan risktir.

(b) Sistematik (çeşitlendirilemeyen) risk, varlığın veya borcun çeşitlendirilmiş bir porföydeki diğer kalemlerle birlikte paylaştığı ortak risktir.

Portföy teorisi uyarınca piyasa katılımcıları dengedeki bir piyasada sadece nakit akışlarındaki sistematik riski telafi ederler (Etkin veya dengede olmayan piyasalarda, başka türlü getiri ya da kazanç olanakları bulunabilir.).

B25 Beklenen bugünkü değere ilişkin Birinci Yöntem uyarınca, sistematik risk (başka bir ifadeyle, piyasa riski) açısından düzeltme işlemi, varlığa ilişkin beklenen nakit akışlarından nakit risk primi düşülerek (riske göre düzeltilmiş beklenen nakit akışları) yapılır. Riske göre düzeltilmiş beklenen nakit akışları, risksiz faiz oranıyla iskonto edilerek hesaplanan belirlilik eşitine göre nakit akışını yansıtır. Belirlilik eşitine göre hesaplanan nakit akışı, riske göre düzeltilmiş beklenen nakit akışını ifade ettiğinden (tanım itibarıyla), piyasa katılımcısı bakımından tutarı kesin olan nakit akışıyla beklenen nakit akışı arasında bir fark bulunmamaktadır. Örneğin, bir piyasa katılımcısı 1.200 PB tutarındaki beklenen bir nakit akışını 1.000 PB tutarındaki kesin bir nakit akışı ile takas etmek isteğinde, 1.000 PB, 1.200 PB'nin belirlilik eşitine göre hesaplanmış tutarıdır (başka bir deyişle, 200 PB nakit risk primini temsil eder). Bu durumda, piyasa katılımcısı elde tutulan varlık ile diğer varlık arasında kayıtsızdır.

1 Bu TFRS'de parasal tutarlar "para birimi (PB)" olarak belirtilmiştir.

B26 Buna karşılık, beklenen bugünkü değere ilişkin İkinci Yöntem uyarınca, sistematik (piyasa) riski de dikkate alan bir iskonto oranı kullanılır. Bu iskonto oranında sistematik risk, risksiz faiz oranına risk primi eklenerek düzeltilmektedir. Bu çerçevede, nakit akışlarının olasılıklara göre ağırlıklandırılmasına karşılık gelen beklenen iskonto oranı (beklenen getiri oranı) kullanılarak beklenen nakit akışları iskonto edilir. Riskli varlıkların fiyatlandırılmasında kullanılan sermaye varlıklarını fiyatlama yöntemi gibi yöntemler, beklenen getiri oranının tahmin edilmesinde kullanılabilir. Düzeltilmiş iskonto oranı yönteminde kullanılan iskonto oranı, şarta bağlı nakit akışlarına ilişkin bir getiri oranı olduğundan, söz konusu oranın beklenen veya olasılıklarına göre ağırlıklandırılmış nakit akışlarının beklenen getiri oranı olan beklenen bugünkü değere ilişkin İkinci Yöntem uyarınca kullanılan iskonto oranından büyük olması muhtemeldir.

B27 Birinci ve İkinci Yöntemleri örneklemek üzere, bir varlığın aşağıda gösterilen muhtemel nakit akışları ve olasılıkları esas alınarak belirlenen bir yıllık beklenen nakit akışları tutarının 780 PB olduğu varsayılmıştır. Bir yıllık zaman dilimi içerisinde nakit akışlarına ilişkin risksiz faiz oranı yüzde 5 ve aynı risk profiline sahip bir varlığın sistematik risk primi ise yüzde 3'tür.

Muhtemel nakit akışları	Olasılık	Olasılığa göre ağırlıklandırılmış nakit akışları
500 PB	% 15	75 PB
800 PB	% 60	480 PB
900 PB	% 25	225 PB
Beklenen nakit akışları		780 PB

B28 Yukarıda yer verilen basit örnekte, beklenen nakit akışları (780 PB) muhtemel üç sonucun olasılığa göre ağırlıklandırılmış ortalamasını yansıtır. Daha gerçekçi durumlarda, birçok muhtemel sonuç söz konusu olabilir. Ancak, beklenen bugünkü değer yönteminin uygulanması sırasında karmaşık yöntem ve teknikler kullanılarak muhtemel nakit akışlarının tamamına ilişkin dağılımın dikkate alınması her zaman için zorunlu değildir. Bunun yerine, muhtemel nakit akışlarını içeren sınırlı sayıda farklı senaryolar geliştirilebilir ve bunlara ilişkin olasılıklar belirlenebilir. Örneğin, bir işletme sonradan ortaya çıkan koşullardan kaynaklanan değişikliklere (örneğin, ekonomiye ya da piyasaya ilişkin koşullar, endüstriyel trendler ve rekabet gibi dış unsurlar ile işletmeyi daha özellikli olarak etkileyen iç unsurlarda meydana gelen değişiklikler) göre piyasa katılımcılarının varsayımları dikkate alınarak düzeltilen, benzer bir geçmiş döneme ilişkin gerçekleşmiş nakit akışlarını kullanabilir.

B29 Teoride, bir varlığa ilişkin nakit akışlarının bugünkü değeri (başka bir ifadeyle, gerçeğe uygun değeri) Birinci ya da İkinci Yöntem'e göre aynıdır. Bu itibarla:

(a) Birinci Yöntem uyarınca beklenen nakit akışları sistematik risk (piyasa riski) dikkate alınarak düzeltilir. Riske ilişkin düzeltme tutarını doğrudan yansıtan piyasa verilerinin bulunmaması durumunda, düzeltme tutarı belirlilik eşiti katsayısı kullanılarak bir varlık fiyatlama yöntemi üzerinden elde edilebilir. Örneğin, risk düzeltmesi (22 PB tutarındaki nakit risk primi), 758 PB (780 PB – 22 PB) tutarındaki riske göre düzeltilmiş beklenen nakit akışlarına neden olan yüzde 3 oranındaki sistematik risk primi kullanılarak (780 PB – [780 PB × (1,05 / 1,08)]) belirlenebilir. 758 PB, 780 PB'nin belirlilik eşitidir ve risksiz faiz oranı (yüzde 5) üzerinden iskonto edilmiştir. Söz konusu varlığın bugünkü değeri (başka bir ifadeyle, gerçeğe uygun değeri) 722 PB'dir (758 PB / 1,05).

(b) İkinci Yöntem uyarınca beklenen nakit akışları sistematik riske (piyasa riskine) göre düzeltilmez. Bunun yerine, sistematik risk düzeltmesi iskonto oranına dahil edilir. Böylece, beklenen nakit akışları yüzde 8 oranındaki beklenen getiri oranı kullanılarak iskonto edilir (yüzde 5 oranında risksiz faiz oranı artı yüzde 3 oranında sistematik risk primi). Buna göre, varlığın bugünkü değeri (başka bir ifadeyle gerçeğe uygun değeri) 722 PB'dir (780 PB / 1,08).

B30 Gerçeğe uygun değeri ölçmek üzere beklenen bugünkü değer yöntemi kullanıldığında, Birinci Yöntem ya da İkinci Yöntem'den herhangi biri kullanılabilir. Birinci ya da İkinci Yöntem'den birinin seçimi, yeterli verinin bulunması ve değerlendirmelerin yapılması suretiyle ölçüme konu olan varlığa veya borca ilişkin durum ve koşullara bağlıdır.

Bugünkü değer yöntemlerinin diğer taraflarca varlık olarak elde tutulmayan işletmenin kendi özkaynağına dayalı finansal araçlarına ve borçlara uygulanması (40 ve 41'inci paragraflar)

B31 Başkası tarafından varlık olarak elde tutulmayan bir borcun (örneğin, hizmetten çekmeye ilişkin borcun) gerçeğe uygun değerini ölçmek üzere bugünkü değer yöntemi kullanıldığında, diğer unsurlar içerisinde yükümlülüğün yerine getirilmesi için piyasa katılımcılarının ödemesi beklenen gelecekteki nakit çıkışları tahmin edilir. Bu türden gelecekteki nakit çıkışları, piyasa katılımcılarının yükümlülüğü yerine getirmesine ilişkin olarak katlanacağı maliyetlere ve yükümlülüğü üstlenmesi için talep edeceği bedele yönelik beklentileri içerir. Bu tür bir bedel, piyasa katılımcısının aşağıdakilere yönelik talep edeceği getiriyi içerir:

(a) Faaliyetin üstlenilmesi (başka bir ifadeyle yükümlülüğün yerine getirilmesinin bedeli; örneğin diğer faaliyetler için kullanılabilecek kaynakların kullanılması karşılığında) ve

(b) Yükümlülüğe ilişkin riskin üstlenilmesi (başka bir ifadeyle gerçek nakit çıkışlarının beklenen nakit çıkışlarından farklı olabilme riskini yansıtan risk primi; bakınız: B33 paragrafı).

B32 Örneğin, finansal olmayan bir borç sözleşmeye bağlı bir getiri oranı içermez ve bu borç için gözlemlenebilir bir piyasa getirisi bulunmaz. Bazı durumlarda, piyasa katılımcıları tarafından talep edilen getiri bileşenlerinin birbirinden ayırt edilmesi olanaksızdır (örneğin, üçüncü bir taraf olan yüklenicinin sabit bir ücret üzerinden belirlediği fiyat kullanıldığında). Diğer durumlarda ise, işletmenin söz konusu bileşenleri ayrı ayrı tahmin etmesi gerekebilir (örneğin, yüklenici maliyetlerin gelecekte değişmesi riskini üzerine almadığından, üçüncü bir taraf olan yüklenicinin maliyet artı fiyatlandırma esasına göre belirlediği fiyat kullanıldığında).

B33 Diğer taraflarca varlık olarak elde tutulmayan kendi özkaynağına dayalı bir finansal aracın ya da borcun gerçeğe uygun değerinin ölçümüne aşağıdaki yöntemlerden birine göre risk primi dahil edilir:

(a) Nakit akışlarının düzeltilmesi (başka bir ifadeyle, nakit çıkışlarına ilişkin tutarda bir artış olarak) ya da

(b) Gelecekteki nakit akışlarını bugünkü değerlerine iskonto etmek amacıyla kullanılan oranının düzeltilmesi (başka bir ifadeyle, iskonto oranında bir indirim olarak).

İşletme, riske ilişkin düzeltmeleri hesaplamalarında ihmal etmediğini ya da iki kez hesaplamadığını kesin olarak belirler. Örneğin, tahmini nakit akışlarının yükümlülükle ilgili riskin üstlenilmesi için talep edilen bedelin dikkate alınması amacıyla artırılması söz konusu olduğunda, iskonto oranı riski yansıtmak amacıyla düzeltilmemelidir.

Değerleme yöntemleri girdileri (67 – 71 paragrafları)

B34 Bazı varlık ve borçlar (finansal araçlar) için girdilerin gözlemlenebilir olabileceği piyasalara örnek olarak aşağıdakiler sıralanabilir:

(a) *Borsalar*. Borsada oluşan kapanış fiyatları kolayca erişilebilen ve genellikle gerçeğe uygun değeri yansıtan fiyatlardır. Londra Menkul Kıymetler Borsası, bu tür bir piyasaya örnek olarak gösterilebilir.

(b) *Satıcı piyasaları.* Satıcı piyasasında, satıcılar alış-satış işlemlerini gerçekleştirmek için hazır bulunur (kendi hesaplarına alım veya satım yapmak üzere) ve piyasasını oluşturdukları kalemlere ilişkin stoğu elde bulundurmak amacıyla sermayelerini kullanarak likidite sağlarlar. Genellikle, alım ve satım fiyatları (sırasıyla, satıcının satın almayı istediği fiyat ile satmayı istediği fiyatı yansıtan fiyat), kapanış fiyatlarına oranla daha kolay erişilebilen fiyatlardır. Tezgahüstü piyasalar (fiyatların kamuya açıklandığı) satıcı piyasalarıdır. Bazı finansal araçlar, emtialar ve fiziksel varlıklar (örneğin, kullanılmış ekipman) dahil olmak üzere diğer bazı varlık ve borçlar için de satıcı piyasaları vardır.

(c) *Aracı piyasaları.* Aracı piyasasında aracılar, alıcılarla satıcıların eşleştirilmesi için çalışmakla birlikte kendi hesaplarına alım-satım yapmak üzere piyasaya girmezler. Bir başka deyişle, aracılar piyasasını oluşturdukları kalemlere ilişkin stoğu elde bulundurmak amacıyla kendi sermayelerini kullanmazlar. Aracıların ilgili tarafların işlemini gerçekleştirmek için talep ettikleri alım ve satım fiyatları bilinmekle birlikte, taraflar birbirlerinin fiyat taleplerini bilmezler. Bazen, tamamlanan işlemlere ilişkin fiyatlar bulunabilir. Alım ve satım emirlerinin eşleştirildiği elektronik iletişim ağları ile gayrimenkul piyasaları aracı piyasaları arasında yer alır.

(d) *Aracısız piyasalar.* Aracısız piyasalarda, yeni bir satış ve yeniden satış işlemleri aracı olmadan bağımsız bir şekilde müzakere edilir. Bu işlemlere ilişkin olarak sınırlı bilgiler halka açıklanıyor olabilir.

Gerçeğe uygun değer hiyerarşisi (72 – 90 paragrafları)

Seviye 2 girdileri (81 - 85 paragrafları)

B35 Aşağıdakiler belirli varlıklara ve borçlara ilişkin ikinci seviye girdilere örnek olarak verilebilir:

(a) *Londra Bankalararası Faiz Oranı (LIBOR) swap oranına dayanan sabit faiz getirili ve değişken faiz ödemeli bir faiz oranı swap işlemi.* LIBOR swap oranı, swap işleminin vadesinin büyük bir kısmı boyunca yaygın olarak kote edilen aralıklar itibarıyla gözlemlenebilir olması durumunda, ikinci seviye bir girdidir.

(b) *Yabancı para cinsinden ifade edilen getiri eğrisine dayanan sabit faiz getirili ve değişken faiz ödemeli bir faiz oranı swap işlemi.* Swap işleminin vadesinin büyük bir kısmı boyunca yaygın olarak kote edilen aralıklar itibarıyla gözlemlenebilen yabancı para cinsinden ifade edilen getiri eğrisine dayanan bir swap oranı olması durumunda, ikinci seviye bir girdidir. Bu durum, 9 yıllık bir getiri eğrisinin 10 uncu yıla ilişkin herhangi bir makul ekstrapolasyonunun (dış değerleme) swap işleminin bütünü açısından gerçeğe uygun değerin ölçümünde önemli olmaması koşuluyla, swap işleminin dönemi 10 yıl ve bu oran 9 yıl boyunca yaygın olarak kote edilen aralıklarla gözlemlenebilir olduğunda söz konusu olur.

(c) *Bankanın temel faiz oranına dayanan sabit faiz getirili ve değişken faiz ödemeli bir faiz oranı swap işlemi.* Ekstrapolasyon yöntemi ile elde edilen değerler gözlemlenebilir faiz oranıyla doğrulanabildiğinde, bankanın kredi verme oranı ikinci seviye bir girdi olarak kullanılabilir. Örneğin, swap işleminin vadesinin büyük bir kısmı boyunca gözlemlenebilir piyasa verileriyle desteklenmesi durumunda, ekstrapolasyon yöntemi ile elde edilen değer banka temel faiz oranı olabilir.

(d) *Borsada işlem gören hisselere ilişkin üç yıllık opsiyon.* Aşağıdaki iki koşulun sağlanması durumunda, üçüncü yıl için yapılan ekstrapolasyon yöntemi ile hesaplanan hisselere ilişkin zımni oynaklık (volatilite) ikinci seviye bir girdi olarak kullanılabilir:

(i) Hisselere ilişkin bir yıllık ve iki yıllık opsiyon fiyatlarının gözlemlenebilmesi.

(ii) Üç yıllık bir opsiyona ilişkin ekstrapolasyon yöntemi ile elde edilen zımni oynaklığın, opsiyonun vadesinin büyük bir kısmı için gözlemlenebilir olan piyasa verilerince desteklenmesi.

Bu durumda, zımni oynaklık bir yıllık ve iki yıllık zımni oynaklık arasında bir ilişki kurulabilmesi koşuluyla, hisseler üzerinden bir yıllık ve iki yıllık opsiyonların zımni oynaklığının ekstrapole edilmesinden ve karşılaştırılabilir işletmelerin hisseleri üzerinden üç yıllık opsiyonlara ilişkin zımni oynaklığın teyit edilmesi yoluyla elde edilebilir.

(e) *Lisans anlaşması.* Edinen işletme tarafından işletme birleşmesi yolu ile edinilen ve ilişkili olmayan bir taraf ile yakın bir tarihte müzakere edilen bir lisans anlaşması için, anlaşmanın başlangıcında ilişkili olmayan tarafla görüşülen sözleşmedeki isim hakkı bedeli ikinci seviye girdi olarak kullanılabilir.

(f) *Perakende Satış Yapan Fabrika Satış Mağazasının Mamul Stokları.* İşletme birleşmesi yoluyla edinilen mamul stokları için stok kaleminin değerinin karşılaştırılabilir (başka bir ifadeyle benzer) bir stok kalemi ile arasındaki durum ve konum farkları göz önüne alınarak düzeltilmesi yoluyla stoğun satış işleminde alınacak gerçeğe uygun değer ölçümünü yansıtacak şekilde belirlenen, perakende piyasasında müşteriye sunulan fiyat ya da toptancı piyasasında perakende işletmelere sunulan fiyat ikinci seviye bir girdi olarak kullanılabilir. Kavramsal olarak, perakende fiyatına düzeltmeler (azaltıcı yönde) veya toptan fiyatına düzeltmeler (arttırıcı yönde) yapılsa da, gerçeğe uygun değer ölçümü aynı olacaktır. Genellikle, en az tutarda subjektif düzeltme gerektiren fiyat gerçeğe uygun değer ölçümü olarak kullanılmalıdır.

(g) *Elde tutulan ve kullanılan bina.* Benzer konumda bulunan karşılaştırılabilir (benzer) nitelikteki binalara ilişkin gözlemlenen işlem fiyatlarından elde edilen çarpanlar gibi gözlemlenebilir piyasa verilerinden elde edilen binaya ilişkin metrekare başına düşen fiyat (değerleme çarpanı) ikinci seviye girdi olarak kullanılabilir.

(h) *Nakit yaratan birim.* Karşılaştırılabilir (başka bir ifadeyle benzer) işletmelerdeki gözlemlenen işlemlerdeki fiyatlardan; işletme faaliyetleri, piyasaya ilişkin unsurlar ile finansal ve finansal olmayan unsurlar dikkate alınarak elde edilen çarpanlar gibi gözlemlenebilir piyasa verilerinden elde edilen bir değerleme çarpanı (kazanç, hasılat ya da benzer bir performans ölçüm çarpanı gibi) ikinci seviye girdi olarak kullanılabilir.

Seviye 3 girdileri (86 – 90 paragrafları)

B36 Aşağıdakiler belirli varlıklara ve borçlara ilişkin üçüncü seviye girdilere örnek olarak verilebilir:

(a) *Uzun vadeli para swapı.* Belirli bir para birimine ilişkin olarak gözlemlenebilir olmayan ve yaygın olarak kote edilen aralıklarda gözlemlenebilir piyasa verileriyle desteklenmeyen veya para swapının vadesinin büyük bir kısmı için desteklenmeyen bir faiz oranı 3. Seviye girdisi olarak kullanılabilir. Para swapındaki faiz oranları, ilgili ülkelerin getiri eğrileri üzerinden hesaplanan swap oranlarıdır.

(b) *Borsada işlem gören hisseler üzerine yazılmış üç yıllık opsiyon*. Tarihi oynaklık, başka bir deyişle, hisselere ait geçmiş fiyatların oynaklığından elde edilen hisselerin oynaklığı üçüncü seviye girdi olarak kullanılabilir. Tarihi oynaklık, bir opsiyonu fiyatlandırmak için kullanılabilen tek bilgi dahi olsa mevcut piyasa katılımcılarının gelecekteki değişkenliğe ilişkin beklentilerini yansıtmaz.

(c) *Faiz oranı swapı.* Doğrudan gözlemlenemeyen verilerin kullanılması ile geliştirilen swap işlemi için ortalama bir piyasada bir mutabakat (bağlayıcı olmayan) fiyatına yönelik düzeltme 3. Seviye girdisi olarak kullanılabilir ve bu girdi gözlemlenebilir piyasa verileri ile desteklenemez.

(d) *Bir işletme birleşmesinde edinilen hizmetten çekmeye ilişkin borç.* Piyasa katılımcılarının farklı varsayımlar kullandığını makul olarak gösteren bilginin bulunmadığı durumlarda, işletmenin kendi verileri kullanılarak tahmin edilen gelecekteki yükümlülüğü yerine getirmeye ilişkin nakit çıkışlarına (piyasa katılımcılarının yükümlülüğü yerine getirmek için katlanacakları maliyetlere ilişkin beklentileri ve bir piyasa katılımcısının varlığı yerinden sökme yükümlülüğünü devralmak için talep edeceği bedel de dahil olmak üzere) yönelik cari tahmin 3. Seviye girdisi olarak kullanılabilir. Bu üçüncü seviye girdi, diğer girdilerle birlikte bugünkü değer yönteminde kullanılır, örneğin, işletmenin kredibilitesinin bir borcun gerçeğe uygun değerine etkisi, gelecekteki nakit çıkışlarının tahmini yerine iskonto oranına yansıtıldığında, cari risksiz faiz oranı ya da kredibiliteye göre düzeltilmiş risksiz faiz oranı kullanılır.

(e) *Nakit yaratan birim.* Piyasa katılımcılarının farklı varsayımlar kullandığını makul olarak gösteren bilginin bulunmadığı durumlarda, işletmenin kendi verileri kullanılarak geliştirilen bir finansal tahmin (nakit akış tahmini ya da kar veya zarar tahmini) üçüncü seviye girdi olarak kullanılabilir.

Varlığın veya borcun faaliyet hacminde veya seviyesinde önemli ölçüde azalma olduğu durumlarda gerçeğe uygun değerin ölçülmesi

B37 Varlığın veya borcun gerçeğe uygun değeri, bu varlığın veya borcun (veya benzer varlık veya borçların) faaliyet hacminde veya seviyesinde normal piyasa hacmine göre önemli ölçüde azalma olduğunda etkilenebilir. Bu varlığa ya da borca ilişkin faaliyet hacminde veya seviyesinde önemli bir azalma olup olmadığının mevcut kanıtlara dayanılarak belirlenmesinde, işletme aşağıdaki unsurların önemliliğini ve geçerliliğini değerlendirir:

(a) Yakın zamanda gerçekleşen az sayıda işlemin bulunması.

(b) Fiyat kotasyonlarının cari bilgiler kullanılarak belirlenmemesi.

(c) Fiyat kotasyonlarının zaman içerisinde ya da piyasa yapıcıları arasında önemli ölçüde değişmesi (örneğin, bazı aracı piyasalarında).

(d) Geçmişte varlığın veya borcun gerçeğe uygun değeriyle önemli ölçüde ilişkili olan indekslerin, bu varlık veya borcun gerçeğe uygun değerine ilişkin yakın tarihli göstergelerle açık bir şekilde ilişkili olmaması.

(e) Varlığa veya borca ilişkin kredi riski ve diğer yerine getirmeme riski hakkında mevcut olan tüm piyasa verileri dikkate alındığında, gözlemlenen işlemler veya kotasyon fiyatlarına ilişkin olarak zımni risk primlerinde, getirilerde veya performans göstergelerinde (temerrüde düşme oranları veya zarar büyüklükleri gibi) işletmenin beklenen nakit akışlarına ilişkin tahminlerine göre önemli bir artış bulunması.

(f) Alım ve satım fiyatları arasında geniş bir aralık bulunması ya da alım ve satım fiyatları arasındaki farkın önemli ölçüde artması.

(g) Varlığın veya borcun ya da benzer varlıkların veya borçların ihraç edildiği bir piyasadaki (birincil piyasa gibi) işlem miktarının önemli ölçüde azalması veya böyle bir birincil piyasanın bulunmaması.

(h) Sınırlı bilginin kamunun erişimine açık olması (aracısız bir piyasada meydana gelen işlemler gibi).

B38 Bir varlığın veya borcun (ya da benzer varlık veya borçların) faaliyet hacminin veya seviyesinin normal piyasa faaliyetlerine göre önemli ölçüde azaldığı sonucuna varılması durumunda, kotasyon fiyatlarının ayrıca analiz edilmesi gerekir. Faaliyet hacminin veya seviyesinin tek başına azalması, işlem fiyatının veya kotasyon fiyatının gerçeğe uygun değeri yansıtmadığını ya da söz konusu piyasadaki işlemin normal piyasa koşullarında gerçekleşmediğini göstermeyebilir. Ancak, bir işlem fiyatının veya kotasyon fiyatının gerçeğe uygun değeri yansıtmadığına karar verildiğinde (normal piyasa koşullarında gerçekleşmeyen işlemler olabilir) ve bu fiyatın gerçeğe uygun değerin ölçümünde kullanılması durumunda, işlem fiyatında veya kotasyon fiyatında düzeltme yapılması gerekli olup bu düzeltme gerçeğe uygun değer ölçümünün bütünü için önemli olabilir. Düzeltmeler, başka durumlarda da gerekli olabilir (örneğin, benzer bir varlığın fiyatının ölçüme konu varlıkla karşılaştırılabilir olması için önemli bir düzeltme yapılması gerektiğinde ya da fiyat geçerliliğini kaybettiğinde).

B39 Bu TFRS, işlem fiyatlarına veya kotasyon fiyatlarına yönelik önemli düzeltmeler yapılmasına ilişkin herhangi bir yöntem önermemektedir. Gerçeğe uygun değer ölçümünde kullanılan değerleme yöntemlerine ilişkin detaylı bilgi için 61 – 66 paragraflarına ve B5 – B11 paragraflarına bakılmalıdır. İşletme, kullanılan değerleme yönteminden bağımsız olarak, piyasa katılımcılarının bir varlığın veya borcun nakit akışlarıyla ilgili belirsizliği ortadan kaldırmak üzere talep edecekleri bedeli yansıtan risk primi dahil olmak üzere uygun risk düzeltmelerini gerçeğe uygun değer ölçümünde kullanır (bakınız: B17 paragrafı). Aksi takdirde, bu ölçüm gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak yansıtmaz. Bazı durumlarda, uygun risk düzeltmesinin belirlenmesi zor olabilir. Ancak, zorluk derecesi risk düzeltmesini ölçüme dahil etmemek için tek başına yeterli bir neden değildir. Risk düzeltmesi mevcut piyasa koşullarında, piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde gerçekleşen olağan bir işlemi yansıtır.

B40 Bir varlığın veya borcun faaliyet hacmi veya seviyesi önemli düzeyde azaldığında, değerleme yönteminde değişiklik yapılması ya da birden fazla değerleme yönteminin kullanılması uygun olabilir (örneğin, piyasa yaklaşımının ve bugünkü değer yönteminin kullanılması). Gerçeğe uygun değere ilişkin birden fazla değerleme yönteminin kullanılmasından kaynaklanan göstergeler ağırlıklandırılırken, gerçeğe uygun değer ölçümlerinin yer aldığı aralığın uygunluk durumu dikkate alınır. Asıl amaçlanan, mevcut piyasa koşullarında gerçeğe uygun değeri en iyi yansıtan aralıktaki noktayı belirlemektir. Gerçeğe uygun değer ölçümlerinin geniş bir aralıkta bulunması, ek bir analizin yapılmasının gerekli olduğunu gösterebilir.

B41 Bir varlığın veya borcun faaliyet hacminde veya seviyesinde önemli düzeyde azalma olsa dahi, gerçeğe uygun değerin ölçüm amacı değişmemektedir. Gerçeğe uygun değer, mevcut piyasa koşullarında piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde olağan bir işlemde (zorunlu bir iflas ya da baskı altında yapılan bir satış değildir) bir varlığın satışında elde edilecek veya bir borcun devrinde ödenecek fiyattır.

B42 Bir varlığın veya borcun faaliyet hacminde veya seviyesinde önemli düzeyde azalma olması durumunda, mevcut piyasa koşullarında piyasa katılımcılarının ölçüm tarihinde işlem yapmak için istekli olacakları fiyatın tahmin edilmesi, ölçüm tarihindeki durum ve koşullara bağlı olarak yargıda bulunulmasını gerektirir. Gerçeğe uygun değerin işletmeye özgü bir ölçüm olmayıp piyasa bazlı bir ölçüm olması nedeniyle işletmenin bir varlığı elinde tutma ya da bir borcu ödeme veya bu borca ilişkin yükümlülüğü yerine getirme niyeti, gerçeğe uygun değerin ölçümü ile ilgili değildir.

Olağan olmayan işlemlerin belirlenmesi

B43 Bir varlığın veya borcun (ya da benzer varlıklar veya borçların) faaliyet hacminde veya seviyesinde normal piyasa faaliyetine göre önemli ölçüde azalma olduğunda, işlemin olağan olarak (ya da tam tersi bir şekilde) yapıldığının belirlenmesi daha zor olacaktır. Bu tür durumlarda, ilgili piyasadaki işlemlerin tamamının olağan olarak yapılmadığı (zorunlu bir iflasta ya da baskı altında yapılan satışlarda) sonucuna varmak doğru olmayacaktır. Aşağıdakiler bir işlemin olağan olarak yapılmadığı durumlara örnek olarak gösterilebilir:

(a) Mevcut piyasa koşullarında, bu tür varlıkları veya borçları içeren işlemler için olağan ve alışılagelmiş olan pazarlama faaliyetlerini yerine getirmek üzere ölçüm tarihinden önce yeterli süre piyasada bulunulmaması.

(b) Olağan ve alışılagelmiş bir pazarlama süresi söz konusu olmakla birlikte, satıcının varlığı veya borcu tek bir piyasa katılımcısına pazarlaması.

(c) Satıcının iflas etmesi (tasfiye olması) veya iflas etmek (tasfiye olmak) üzere olması (örneğin, satıcının finansal sıkıntıda olması).

(d) Satıcının, düzenleyici veya yasal hükümleri yerine getirmek üzere satış yapmasının zorunlu olması (örneğin, satıcının işlem yapmak için zorlanması).

(e) İşlem fiyatının özdeş ya da benzer bir varlık veya borca ilişkin diğer yakın tarihli işlemlerle karşılaştırıldığında çok farklı olması.

İşletme, işlemin olağan olarak gerçekleşip gerçekleşmediğini belirlemek üzere mevcut verilerin önemine göre durumu değerlendirir.

B44 Gerçeğe uygun değer ölçülürken veya piyasa risk primleri tahmin edilirken aşağıdakilerin tamamı dikkate alınır:

(a) Verilerin işlemin olağan olarak yapılmadığını göstermesi durumunda, bu işlem fiyatına daha az ağırlık (gerçeğe uygun değere ilişkin diğer göstergelerle karşılaştırıldığında) verilir.

(b) Verilerin işlemin olağan olarak yapıldığını göstermesi durumunda, bu işleme ilişkin işlem fiyatı dikkate alınır. Bu işlemin fiyatına verilen ağırlık miktarı, gerçeğe uygun değere ilişkin diğer göstergelerle karşılaştırıldığında, aşağıdakilere ilişkin durum ve koşullara bağlıdır:

(i) Bu işlemin hacmi.

(ii) Ölçüme konu olan varlığın veya borcun işlemle karşılaştırılabilirliği.

(iii) İşlemin ölçüm tarihine olan yakınlığı.

(c) İşlemin olağan olarak yapıldığına karar vermek için yeterli bilginin bulunmadığı durumlarda, işlem fiyatı dikkate alınır. Ancak, söz konusu işlem fiyatı gerçeğe uygun değeri yansıtmayabilir (başka bir ifadeyle, işlem fiyatı gerçeğe uygun değer ölçümünde veya piyasa risk primlerinin tahmin edilmesinde kullanılması gereken tek veya temel esas değildir). Belirli işlemlerin olağan olarak yapıldığına karar vermek için yeterli bilgi bulunmadığında, bu işlemlere olağan olarak yapıldığı bilinen diğer işlemlere kıyasla daha az ağırlık verilir.

İşletmenin işlemin olağan olarak yapıldığını belirlemek üzere aşırı çaba göstermesi gerekli olmamakla birlikte, makul olarak ulaşılabilen bilgi göz ardı edilmez. İşletmenin bir işleme taraf olması durumunda, söz konusu işlemin olağan olarak yapıldığına karar verilirken yeterli bilgiye sahip olunduğu kabul edilir.

Üçüncü taraflarca sağlanan kotasyon fiyatlarının kullanılması

B45 Fiyatlandırma hizmetleri veya aracılar gibi üçüncü tarafların kotasyon fiyatlarını bu TFRS'ye uygun olarak belirlemesi durumunda, bu TFRS işletmenin bu fiyatları kullanmasını engellemez.

B46 Varlığın veya borcun faaliyet hacminde veya seviyesinde önemli düzeyde azalma olduğunda, işletme üçüncü taraflarca sağlanan kotasyon fiyatlarının olağan işlemleri yansıtan mevcut bilgilerle ya da piyasa katılımcısı varsayımlarını (riske ilişkin varsayımlar dahil olmak üzere) yansıtan bir değerleme yöntemiyle belirlenip belirlenmediğini değerlendirir. Kotasyon fiyatını gerçeğe uygun değerin ölçümüne ilişkin bir girdi olarak ağırlıklandırırken, işletme işlemlerin sonucunu yansıtmayan fiyatlara (işlemlerin sonuçlarını yansıtan gerçeğe uygun değere ilişkin diğer göstergelerle karşılaştırıldığında) daha az ağırlık verir.

B47 Ayrıca, mevcut veriler ağırlıklandırılırken üçüncü taraflarca sağlanan bağlayıcı tekliflerin fiyatlarına daha fazla ağırlık verilmek suretiyle, fiyatın niteliği (örneğin, söz konusu fiyatın bir gösterge fiyat veya bağlayıcı bir teklif olup olmadığı) dikkate alınır.

Ek C
Yürürlük tarihi ve geçiş

Bu ek, bu TFRS'nin ayrılmaz bir parçası olup, bağlayıcılığı bu TFRS'nin diğer kısımları ile aynı düzeydedir.

C1 Bu TFRS 1 Ocak 2013 veya sonrasında başlayan yıllık hesap dönemlerinde uygulanır. Erken uygulamaya izin verilmektedir. Erken uygulama halinde bu husus dipnotlarda açıklanır.

C2 Bu TFRS, ilk kez uygulanmaya başlandığı yıllık hesap döneminin başından itibaren ileriye yönelik olarak uygulanır.

C3 Bu TFRS'deki açıklama hükümlerinin, bu TFRS'nin ilk kez uygulanmaya başladığı dönemden önceki dönemlere ilişkin sunulan karşılaştırılabilir bilgilere uygulanması zorunlu değildir.

C4 2014 yılında yayımlanan *2011-2013 Dönemine İlişkin Yıllık İyileştirmeler,* 52'nci paragrafı değiştirmiştir. Bu değişiklik 1 Temmuz 2014 veya sonrasında başlayan yıllık hesap dönemlerinde uygulanır. Bu değişiklik TFRS 13'ün ilk kez uygulandığı hesap döneminin başından itibaren ileriye yönelik olarak uygulanır. Erken uygulamaya izin verilmektedir. Erken uygulama halinde bu husus dipnotlarda açıklanır.

C5 TFRS 9 (2017 Sürümü), 52'nci paragrafı değiştirmiştir. TFRS 9 uygulandığında bu değişiklik de uygulanır.

C6 TFRS 16 *Kiralamalar*, 6'ncı paragrafı değiştirmiştir. TFRS 16 uygulandığında söz konusu değişiklik de uygulanır.